г. Химки 6
ул. Библиотечная 15
Книгохранилищу Гос. биб-ки
СССР им. В. И. Ленина
1/1 2-83 сер

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ◆ ЕРА, 27 ЯНВАРЬ, 1983 ШУ. ◆ № 12 (6734). ◆ Мах 3 кап.

ХАДДАНЗА ЛАКХЪЕ ПРОДУКЦЕ ДИКАЛ

Дохкхий социалистически декхараш тІаьйнад цхьайтталагІча пятилетка кхоалагІча шера Нохч-ГІалгІайчен промышленни предприятей, гІишлони транспортнин организацей, халкъе боахама кхыча доакъой коллективаша. КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенеш кхоачаш а еш, производстван эффективности балха дикади лакхъяра тІа еІертта къовсам лоаттабеча республика индустре болхлоша продукци маьхала яккхара дІадахача шера план кхоачайийр 28 декабре. Планал совгІа маьхала яьккхар итташ миллионаш сомий маьха продукци.

Укх шера юххьанца дениз шоай хьинари низи ца кхобеш къахьегаш ба индустре болхлой. «ХІара балха дийнахьа тІехдика дисциплинеи хьадер дукхагІеи хилийта!» яхача девизагІа шерра социалистически яхь йоаржаьча цар тІагІертта къовсам лоаттабу производства эффективности балха дикали лакхъяра. Цу лостамагІа къахьегача хІара коллектива керттерча хьокхамех цаІ ба арахецаш йола продукци ма могга дикагІа хилийтар. Цунга хьежжа дикагІа дІайода кийча продукци, планал совгІа из маьхала дикхарга хьежжа дукхагІа хул предприятене а пачхахьалкхенна а хулаш бола пайда. Цудухьа вай республикерча промышленноста болхлоша, инженерно-технически болхлоша шоай деррига низаш кхоачамаш оарцагІдаьхад арахеца массе а тайпа продукци дикагІа хилийтара. Цу даькъе ха йоаллаш къахьсташ а ба уж. ХІанз вай республике арахецаш я пачтахьалкхен дикала Знак йола ши бІаь гаргга тайпа продукци. ДІадахача шера индустре ерригача арахийцача продукцех 37 процент яр лакхерча категорех я.

КПСС XXVI съезда, ига цул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш тІа белгалдьахад производства эффективности продукце дикали хадданза лакхъе езаш хилар. КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленуме ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Ю. В. Андропова цу хьакъехьа аьнад: «1983 шера боккха торнам тІабохийт халкъа эша товараш дукхагІа хьадараш цар дикал лакхъяран. Декхар сенах латт аьлча, из летт халкъа эша товараш алхха дукхагІа хинна ца Іеш, цар дикал дикка лакхъярах а. Из доагІаш да алхха йигачен моттигерчен промышленноста дениз ца Іеш, еза-йоккхачен оборонни индустре предприятешта а».

Производства эффективности продукце дикали лакхъяра тІехьа лоаттабеча къовсаме дика толамаш довхаш йола коллективаш кІезига яц республике. Царех цаІ я СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода коллектив. Цун продукцех 80 процент гаргга яр тІехдика я. Итт тайпара продукци лакхерча категорех я укхаза.

ХІаьта «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода коллективо хьаеча продукцех 55 процент гаргга яр пачтахьалкхен дикала Знак йолаш я. Укх тІехкъарча шерашка завода коллектив хадданза дакъа лоцаш хул СССР ВДНХ-и дунен халкъашта юкъерча цхьайолча выставкашкеи.

Продукци дикагІа хилийтара дукха хІама ду «Красный молот», СССР 60 шу дизара цІерагІча «Оргтехника» ПО Грозненски «Электроприбор», радиотехнически, ГІ. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент», Гудермесски «Мединструмент» заводий, Грозненски швейни производственни объединене, «Промавтоматика» Іилман-производственни объединене, кхыча предприятей коллективаша. Масала, ГІ. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» завода ерригача продукцех 40 процент яр тІехдика я, хІаьта «Мединструмент» заводе пачтахьалкхен дикала Знак йолаш арахецаш я 79 тайпара изделий.

Мишта вІашгІехьдаьннад из? Масала, цу предприятей болхлой юкъерча собранешка, производственни совещанешка, парткомен профкомен заседанешка каст-каста дувц продукци дикагІа хилийтара дешаш. Цу лоархІамеча балха хадданза тІахьожам лоаттабу предприятей кулгалхоша, общественни организацеша, ОТК контролераша. Продукце дикала тІахьожам лоаттабара йола комплексни система, предприятей шоай стандарташ шерра юкъейоалаяьй. Хон-хоннахьа чакхдоах продукце дикала ди. ТІехдика мара продукци ара ца хецачар опыт шерра йоаржаю.

Цхьабакъда, продукци дикагІа хилийтара болча балха е йоагІаш йола терко а ца еш, из тесса лелабеш йола промышленни предприятеш хІанз а тІехьа кІезига яц республике. Царех я Назрановски трикотажни Грозненски кога гІирс бечен фабрикай, Грозненски жыхка комбинатен № 5 йолча жыьх ечь заводен, Малгобекски Назрановски кирпишкаш еча, Грозкерча № 1 йолча гІишлон материалий комбината, йий доаккхача завода, Ассински консерви завода, кхыча предприятей коллективаш. Цар Іалаьмате дукха арахец брак йола продукци. Масала, Назрановски трикотажни фабрике хьаю беpаша чухьнахьа ювхаю йІайха хачеш 30 процент брак йолаш я, «Модель-35» яраш — 27,7 процент. Ерригa продукци брак йолаш хиларах дукхахча юкъа болх ца байташ соцаьь лоаттайир йий доаккха завод. Цу гІулакхаша миллионаш соми зе ду пачтахьалкхена.

Брак йолаш продукци арахецача, пачтахьалкхена зе леча коллективай кулгалхошта цІенхашта бехк а беш царгара доагІаш дар хьадеха деза КПСС горкомаша, райкомаша, халкъа тІахьожама комитеташа. Шоай тамагІа а долаш тІехдика мара продукци хьа ца еш бола болхлой дукха ба кІира предприятие. Цар опыт шерра болхлошта юкъейоаржие еза.

Продукце дикала тІахьожам лоаттабара йола комплекси система шоай стандарташ юкъехкхувла еза промышленни предприятей ерригача коллективаша. Инженерно-технически болхлой сийлен декхар да къахьегам Іилман ларда тІа вІашгІехьбаккхар, Іилманиен техникаиен, изобретателаштен рационализатораштен карагІдийнараш ма могга сихагІа балха юкъехкхувла деза цар.

КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенешка хьежжа це дезар фуд аьлча, из да къахьегама дисциплина чІоагІъяр, шийх тийша дІаеннача участкера болх тоабара хІараиена тІалатта бехктокхам айбар, хІаранегара доагІаш дар хьадехар. Каст-каста производственни совещанешка, болхлой собранешка дувца уттаде деза продукце дикагІа хилийтарах дола дешаш.

Цхьаккха коллектив хьа йиш яц брак йола продукци арахецаш.

ХІара балха дийнахьа тІехдика дисциплинеи хьадер дукхагІеи хилийта!

БІАЬСТАНА КИЙЧО Ю

Назрановски района «Экажевский» совхоза механизаторашта юкъе белгалваьннав Гиреев Ахьмада Макшарип. Ткъаь ялхлагІа шу да цо ши га къахьега. Макшарипа шийн декхараш даим толаме кхоачашду. Цо болх баьб тайп-тайпарча маркех йола тракторaш лелаеш, хІаьта эггара дукхагІа — ДТ-и МТЗ-и маркех яраша.

Укх тІехкъарча шерашка К-700 яха низ бола трактор лелаеш ва Гиреев. Эггара дукхагІа кхашка болхаш дер из ва. Цо аьхача лаьтта дІалхача турахьа шийн хаинаьа дІадийнад ялат, кийчдаь Іодиллад бІаьсти ковртолаш дІаюргьяр а. ХІанз аьба аьха уллача лаьтта органически удобренеш дІакхухьаш болх беш ва Макшарип. ХІаьта цхьа ди дІа а даийтац шийн норма дикка тІехкхоачаш ца еш.

Техника дукха езаш механизатор ва Гиреев. Шийн хаинахьа технически гІулакх ду цо шийн трактора. Иштта лора а еш лелаяр бахьан долаш лакха а я цун технически кийча хиларeи балха араюхарeн коэффициенташ.

Техника дика лелаярах дуртагІа СССР ВДНХ бронзови медаль еннай механизатора, хІаьта дІадахача шера — дото яр.

ЦхьайтталагІча пятилетка кхоалагІча шерарa шийн декхараш толаме кхоачашдара хьинар айденна къахьегаш ва укх деношка Макшарип.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

СУРТА ТІА: Назрановски района «Экажевский» совхоза механизатор Гиреев Макшарип.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

УДОБРЕНЕШ — КХАШКА

ХьалхагІа хоаи баь ма уиллара, органически удобренеех эффективно пайда эцар, 1983 шера а алтий, баьццарий, дохкъарен кхычен юртбоахами культурай хьуакъам лакхбар духьа КПСС обкома бюроси НГІАССР Министрий Советои 1983 шера 1 февралера дениз 1 марте кхаччалца месячник кхайкадаьд органически удобренеш кхашка дІакхьаран дІатовсаран.

ОРГАНИЧЕСКИ УДОБРЕНЕШ КХАШКА ДІАЯХЬАРАИ ДІАТОВСАРАИ КХАЙКАДАЬ МЕСЯЧНИК ДОЛЧА ЮКЪАГІА РАЙОНАША, КОЛХОЗАША, СОВХОЗАША, ПЛОДОРОДЕ ОТРЯДАША, МЕХАНИЗАТОРАШЕИ ВОДИТЕЛАШЕИ ЛЕЛАЕЧА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА

УСЛОВЕШ

Яхье дакъа лоац районаша, колхозаша, совхозаша, плодороде отрядаша, автомашиний водителаша, транспортнии погрузочнии средствай механизатораша.

Месячниках хьахиннарий итогаш ю.

Котьялкаргаш лоархІ заданеш кхоачашъеча хьокхамаш эггара лакхагІа хинна районаш. Хьалхара, шоллагІа, кхоалагІа моттигаш яьхача районашта КПСС обкомеа НГІАССР Министрий Советеи Сийлен грамоташ ду, республикански Сийлен улга тІа а йоахаш.

Колхозаштеи совхозаштеи поощрени яра хІара районе 1-гІеи 2-гІеи моттигаш оттаяьй. Хьалхара моттиг яьккхача боахама хьалхарча ах шера фондел совгІа 2 грузовой автомашин хьожаергья. 2-гІа моттиг яьккхачоа — 1 автомашин. Органически удобренеш дІакхухьача хьокхамаш эггара дукхагІа лакхдаьча механизатораштеи кхыча болхлоштеи поощрени яр духьа хьалхарча ах шера цу боахама хьожаергья аргІагІа йоацаш йохка «Жигули» яха 3 автомашин.

Хьокхамаш эггара дукхагІа лакхдаьча водителашта, транспортнии погрузочнии средствай механизатораштa поощрени яр духьа аргІагІа йоацаш царга йохка «Жигули» яха пхиппа автомашин я «Сельхозхимия», «Госкомсельхозтехника» яхача объединеней мукъагІа, «Сельхозавтотранс» яхача АТП мукъагІа — кхоикха.

ЦУН ХАМ БУ

Вознесеновски газ чакхйоахача заводе дика вовзаш ва къахьстама ветеран Далаков Іийса. Компрессорни установка вокхагІвоаля машинист ва из. ЧІоагІа бехктокхаме декхар да Іийсай дар, хІана аьлча цунна балхаца бувзабенна ба дукхача наьха болх.

Далаков ва компрессорни установкана эша гІулакх деш. Цунга из лерттІа ца хьежe дурбашка гІолла дІайоди газ соцаргья. ТІакха из завода плана ІаткъаргІа. Бакъда, Іийсас ше бахьан долаш цхьаи саьта болх сацийтабац. ГІовзал кІоарга йовзаш, йоккха опыт йолаш волча машиниста дика вІашгІехьбоахкх установка болх. Цудухьа сий а хам а бу цун заводе. Далаков Іийсай сурт дукхача хана дениз хьалтеха доалл предприятe Сийлен улга тІа.

М. ВЫШЕГУРОВ.

1982 ШЕРА ИТОГАШ ЕШ

ТОЛАМАША ДОГ ГІОЗДОАХ

Чакхдаьннад юбилейни 1982 шу. Сунжерча мехкдаьттахой коллективо шийн къахьегама толамашца лакха доагІача бесса белгалдаьккхар из. Планал совгІа даьккхад 3900 тонн мехкадаьтта, 4,1 миллиона кубометр газ, кхоьий 430 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, капитальни ремонт яь скважинаш болх бе йолаяллийтара план 111 процент кхоачашдьяй. Вай экономика керттера хьокхам бола къахьегама овсарле лакхъяра задани 104,2 процент кхоачашьяй.

Уж толамаш доахаш чІоагІа къахьийгад мастераш новкъостий Н. П. Летайкова Б. У. Гагиеви керте латтача мехкадаьтта доахараша. Болх беш йола фонд лерттІача хьала тІа хилийтара цар даьд 500 совгІа геолого-технически гІулакх. Цо йиш хилийтар 5200 тонн мехкадаьттеа 1,5 миллион кубометр газ яккха.

Толам бовккхаш хьинаре къахьийгад капитальни ремонт а ль скважинаш болх бе йолаяллийтара плани тІаийца социалистически декхараш тІехкхоачаш а даь, лаьрхІа хинначул совгІа 6400 тонн мехкдаьтта лакха йиш хилийтача капитальни ремонт еча цеха болхлоша «скважинай лораша».

Толам баккхара шоай низ ца кхобеш къахьийгад мехкадаьтта кийч а деш дІакхухьийташ бараша, цар на чакхдоахараштa эшача кондицега кхоачадаь 350 эзар тонн совгІа мехкадаьтта дІадахийтар «Іаьржа доцув» чакхдоахача предприятешка.

Иштта къахьийгад укхаза службошта шоай низ кхоачача бесса электроэнерги, хай бийдал, материалаш лоаттаеча производственни Іалашон базе болхлоша а.

МоллагІча балха а боккхача лоархІаме я кадраш. ХІара цехе ба тха йоккха опыт йола ветеранаши хьинаре къахьегаш бола кагирхойи.

1958 шера кхоалагІча разряда слесарь а волаш вера мехкадаьтта доаккхача цехе операторалла болх бе М. Е. Могильный. Шер-шера кхоачаяьеш хьаноагІа из планашк тІаийду социалистически декхараш. 1971 шера лакха къахьегама толамаш дахарах Къахьегама Цlеча Байракха орден еннай цунна. IX, X пятилеткай ударник яха сийлен цІи еннай, яхье даим хьалха латт, хІаьта 1980 шера «Профессех дикагІвар» яха сийлен цІи еннай. ХІанз лхелагІа разряд я цун, мехкадаьтта доаха вокхагІвола оператор а ва.

1967 шера кхоалагІча разряда слесарь а волаш вера «Сунжанефть» НГДУ балха А. Е. Могильный. ХІанз йиьлагІча разрядагІа бу цо болх. Шерагара шерега доккхий толамаш доахаш хьавоагІа из. НГДУ Сийлен улга тІа доалл цун сурт ветеранийн книжка тІа дІаязваьь социалистически яхье котвийнае. 1976 шера Къахьегама Сийлен кхоалагІча степена орден еннай, хІаьта 1981 шера Къахьегама Сийлен шоллагІча степена яхар елар хІаьта коллективо НГДУ профсоюзни комитета членалла хержар.

«Мехкдаьтта промышленноста отличник» яха сийлен цІи елар 1977 шера «Профессех дикагІвар» яха сай дола дІн енна волча мехкдаьтта доахача оператора М. М. Лифоровеа. Планаш а тІаийдаь социалистически декхараш а кхоачабеча толамаш даьхарах НГДУ сийлен книжка тІа дІаязваьь. 1976 шера дениз 1981 шера кхаччалца волча хана социалистически яхье хьалха латташ хьаваьв.

Скважинашта капитальни ремонт еча цехе дика толамаш доах йиьлагІа разряд йолча бурувдеттачун гІоьча Н. П. Караганова. 1983 шера деа коллективе болх бу хьинаре рационализатор волча Д. А. Мещерякова. Болх бе волавелар из ремесленна училище йистеякхача цул тІехьагІа йиьлагІа разряд йола бурувдеттачун гІоьча а волаш. 1978 шера цунна елар СССР мехкдаьтта Министерствай профсоюза Центральни комитетен Сийлен грамота, юбилейни 1982 шера СССР хьахинна 60 шу дизара хетаьча социалистически яхье сийлен моттиг лаьцар. Уж берригаш а кагирхой хьехамчаш ба, общественни вахаре хьинаре дакъа а лоац.

Ветеранашта уллув къахьегаш ба иштта лакхара производственни хьокхамаш доахаш бола кагирхой. БелгалбаIа боаш ба ея йиьлагІа разряд йола бурувдеттачун гІоьча С. Н. Фролкин, производственни Іалашо еча база токарь В. Н. Делов, сварщик А. Н. Васильев, мехкадьтта доаха оператор А. А. Бескорцев, болх беш йола А. А. Гагиева, кхыбараш саина бола къона къахьегамхой. Иштта ветеранийн опыта кагирхой лакха хьинари ахьана тардеш къахьийгад коллективо юбилейни шера.

КПСС XXVI съезда, 1982 шера хиннача КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш ларде а дувцаш, тхоай чурча резервах пайда эцалгеи къахьегам вІашгІехьбоаккхилгеи тоадара цхьайтталагІча пятилетка заданеш кхоачашъяра тІадерзадаь церда социалистически декхараш тІаийнад коллективо цхьайтталагІча пятилетка кхоалагІча шера. Цар тІа лаьрхІа да мехкдаьттеа газа яккхара план 28 декабрь тІакхоачаш кхоачашъе, планагІа лаьрхІачул совгІа 3000 сома маьха продукци дІаяхьийта, 30 эзар сома боараме экономически эффект лургйола рационализаторски предложенеши изобретенеши производствана юкъейоалае.

Ипаргъало да оаха укх шера тІаийца декхараш, амма шийн низ кхоберйбац коллективо уж толаме кхоачашдара.

Н. БАГРОВ,
«Сунжанефть» НГДУ планово-технически отдела начальник.

ІИЛМА-ТЕХНИЧЕСКИ ОБЩЕСТВАЙ VI ЕРРИГСОЮЗНИ СЪЕЗДАГА

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитете дег тІара, дІайха моаршал лу Іилма-технически обществай VI Ерригсоюзни съезда делегаташна, шоай къахьегамцеи талантацеи халкъа боахаме Іилма-технически прогресс Іалашъеш болча Іилман производстван беррига болхлошка. Дерригача советски халкъаца цхьана Іилма-технически обществаша хьинаре бойх бу парте XXVI съезде, КПСС ЦК майсиии ноябрьски (1982 ш.) Пленумий решенеш кхоачашъяра.

Миллионаш бола советски наьх Іилма-технически творчествае дІачу а увзаш, Іилма-технически обществаша шоай деррига гІулакхаша гІо ду Іилмен производстван вІашагІдувзара. НТО организацей творчески хьинар къахьга хьахьоккхилга хилар СССР хьаьь 60 шу дизара сийна лелаьча социалистически яхье цар дилва дакъа лацарах.

КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленуме къаьстта белгалдоахар, производства эффективность лакхъергйола, цунна интенсификаци ергйола кхоачамаш Іилма-технически прогресс сихъярца, Іилмана, техникапа, хьалха латтача опыта карагІдаьннараш шеррей сиэеи производствана юкъехкхахьарца леза дезаш хилер. Обществай лоархІамегІара декхар да Іилмана, техникапа, хьалха латтача технологена карагІдаьннарий, производственни процессашта комплексни механизации автоматизацня яра, кулгаца ду балхаш кІезигдара ларда тІа къахьегама овсарле дІахо лакхъяр духьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсама юкъе хьинаре дакъа лацар.

Шоай низаш СССР Кхачан программа кхоачашъяра беча балха, эггара хьалха юртбоахама культурай хьувкъам лакхбара, хьайбай продуктивность алсамъяккхара, продукци шийн метта лоаттаелгеи дика чакхйоахилгеи Іалашдара, балха овсарле лакха йолеи тешамеи техника хьалра тІадерзаде леза НТО организацеша.

Йоккхий торонаш хьаеллалу бийдала, технико-энергетически, кхычен материальни ресурсех рационально кхом беши пайда эцара декхараш кхоачашдеча, Іилма-технически общественноста низаш тІадерзадаьоа дарглаш энерги кхоеш, отходаш кІезига хулийташ вІалла ца хулийташ йола технологеш хьалраи юкъехкхахьараи, арахецача продукце дикал лакхъяра, бухсоцаш хьахулараш эггара дукхагІа лахдара.

Іилма-технически обществай декхар — управлени, планировани, боахама механизм артайоахаш тоаяра беча балха юкъе шоай дакъа лацар, къахьегами производствои Іилман ларда тІа вІашгІехьъяккхар юкъехкхахьара гІо дар. Обществаша уйла чІоагІа тІаахийта еза къахьегами, производственни, технологически дисциплина чІоагІъяра.

НТО берригача члений сийлахьа декхар — Іилма-технически прогресса декхараш кхоачашдеча даим инициативеи хьинари долаш хилар. Іилманеи техникаиеи карагІдаьннараш практикана юкъехкхахьара лоаттабу общественни тІахьожам чІоагІбар, 1983 шерои бІарччача цхьайтталагІча пятилеткаи планашеи социалистически декхарашеи кхоачашделга Іалашдеча инженерни экономически служба лоархІам лакхбергйола гІулакх вІашгІехьдаккхар.

Іилма-технически обществай VI Ерригсоюзни съезда бернате болх бар лов Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета, цо дІакхайкаду Іилма-технически обществаша дайнехка Іилман техникан прогресс бахьан долаш, КПСС XXVI съезда решенеш, коммунизм хьалхьера Іалаьмате доккхий декхараш толаме кхоачашдар духьа нах а хьинарегІеи тІагІертагІеи къовсам лоаттабергболах ше чІоагІа дог тийша хилар.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ.

ДИКАЧА НАХАХ

СМЕННИ МАСТЕР

Старогрозненски бурув техара балхий управлене начальника кабинета наІарах чуваьлар кхийна ийсенна вІамига сагI. Салтечун барзкъаш а дувхаш вар из.

Кабинета чу хиина Юрий Александрович Лутовянов цхьаннеца телефонаца къамаьл деш вар. Чуваьначунга Іоха аьнна шийн мукъа хинна кулг лостадир цо гІайдагахьа, тІаккха, ше телефона трубка Іойиллача, хьаьшаца къамаьл де волавелар. Хеттараш дир эскаре волаш малагІча доакъошка хиннав гІулакх деш, дезал болаш ва, боацаш ва, масса беча класс яьккхай аьнна «Знанеш лакхъергъа» болх беча кагирхой сайрийнарча школе, хІаьта балха хьожаергва аз хьо бурув деттара болх дика боварггболча говзанчий бригаде — аьнна чакхдаьккхар цо шийн къамаьл.

— Из хІама дар 14 шу хьалха, — дагаух УБР сменни мастера Бисултанов Саима. — ТІема а къахьегама а ветеран волча коммуниста Гребнева кулгалдеча бригаде хьожаваьвар со. Юххьанца аьтта дацар. Эсалчарех хилац бурувдеттараш. ХІаьта а хьалха дена болх беш хьабоагІача намаьрша дегаш волча маха хІана пенсе волча Гребнев Александрен мастера Мальцагов Алексейн чІоагІа доикха гІо дир сона ер говзал Іомвара.

Новкъостаща шийн ега теркоина гІулакхашца жоп лора Саима. ХьалхагІа буровой болхлочун декхараш кхоачашдеш хилар, цул тІехьагІа турбай юхьигаш ийсъеш буровой тхов тІа болх бир, кІеззига ха яьлча бурувдеттачун гІоьча волаш лийлар. Балха вена ялх шу даьлча мара тешанзар цунга буровой смена яла. Цул хьалха чакхъяьхар цо «Грознефть» объединене вІашагІъехка хинна бурувдеттарий говзал лакхъяра курсаш. Уж яхарах кхоачамбаь ца Іеш, хадданза шийн знанеш лакхйора цо технически литература дешаш а шийна зе дениа хьалха латтарий дика мелдар Іомадеш а. Цувах даьлла геттара дика гІулакх дар халонех къехкаш из ца хилар. Вахта яьккха а ваьнна чукхоачачашехьа шийн кулгюхь а диле, цІена баракъа тІа а дийне болхлой - кагирхой сайрийнарча школе водар из. КІеьдавалар бахьан долаш цкъаза кийика дешаш ваггІашехьа ваб кхеташ моттигаш а хулар, амма хІаьта а школа чакхьяккхарах дола аттестат хьаихоач Бисултановга, цул тІехьагІа курсаш чакхъяхарах дола мехкдаьтта а газа а скважинашта бурув тоха бокъо луш дола удостоверени делар.

Бисултанов Саима къахьегача шерашка цо дакъа а лоацаш дукхача майдашка мехкдаьтта дола моттигаш караерзаьй.

Да а бурув детташ хиннача коммуниста Слесарев Виктора бригаде а волаш бурув диттар цо Хаян-Кертера № 58 йола скважина йоаккхаш. Цига мехкдаьтта кера дир бригадана. Цул тІехьагІа ткъаь километр къулбехьа а йолча № 701 йолча скважина бурув тоха йолаелар бригада. Укхаза а пхи эзара шовзткъеи кхойтта метр бурув кІоаргдеча мехкадаьтта дийлар. Цул тІехьагІа Тийрка йисте Минеральни оалача майда тІа лаьттаи чешаш тохкаш бурув диттар кхаь шера гаргга. Зехьа довиззар коллективо хьийга къа. Цигара балхаш чакхдоалаш латташ дийнахьеи буса 1000 тонн «Іаьржа доцув» а луш йолча скважина чура йоккха кІеж техар.

№ 722 йолча скважина бурув детташ а хІанз бригада. Проектни кІоаргал 4600 метр долаш я из. «ХІара балха дийнахьа тІехдика дисциплиней хьадер дукхагІеи хилийта!» яхача девизагІа къа а хьегаш задани кхо эзара бархІ бІаьй метр йолча кхо эзари бархІ бІаьи ткъаьитт метр бурув техар коллективо юбилейни шера. Бурув деттиш йола ха 90 процентага кхачийтар, болх хІамаи хьурмат деш баро йиш хилийтар пачхахьалкхена 352 эзар сом кходе. Химически реагенташ, цемент, кхыйола материалаш кхоеча бокхха толам баьккхар сменни мастера коммуниста Бисултанова кулгалдеча смена а, цунна социалистически яхь лелаеча сменни мастераша коммунистеща Мальцагов Алексея, Анохов Александра, Мальсагов Даниильбека кулгалдеча вахтаща а.

Массайтта шу да из агитатор вола. Бурувдеттараштa юкъе кхетама болх баь ца Іеш, бахаш болча маха юкъе цІагІарча лекторешна а болх бу цо.

— Саим Дагаевица къамаьл даьчул тІехьагІа цхьаькха а хІама хилац ладувгІарий кхета ца деш, — яхаш дувц йоккхагІа йолча лаборанта Мишина Валентинас.

ХІара беседана лаьрххІе кийчлу из. Укх деношка цийга ладувгІараштa дийцар КПСС ЦК ноябрьски (1982 шера) Пленума социамех. Къаьстта терпаи тІабахийтар беседа еш КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова цу Пленуме производственни а къахьегама а дисциплина чІоагІъярах лаьца дийцарашта. ХІана аьлча, цу тайпара дола кхоачамбоацараш да хІанз акхар шоай бригаде а. Ийсачуш ба укхаза прогулаш еш бараш а, балха тІа шоай декхараш лерттІа кхоачаш ца деш а, корта бохабу малараш мелараш а. «Цу гІуланхашта духьала хьалха а къовсам лоаттабора вай, амма хІанзчул тІехьагІа кхы а чІоагІагІа Іоткъам лоаттабе беза царна, материальни а моральни а воздействи а еш, — яхаш дувц ше аргІанара беседа еш коммуниста Бисултанова. — ХІаране овсаре къахьега деза ший-шийн участке укх шера, хьалхарча деношка дениз хадданза кхоачашъе ева пачхахьалкхен планаш а тІаийдаь социалистически декхараш а.

ХІ. ТАРАМОВ.

КЕРТТЕРДАР: БЕХКТОКХАМИ ДИСЦИПЛИНЕИ

ХIаране шийгара доагIар дой...

Республикерча промышленни предприятешта юкъе йоккхагIчарех цаI я «Терекяха Нохч - ГIалгIай производственни объединени. Нхо эзар совгIа саг ва укказа болх беш, дуккхаче миллионий мехьа продукци арахец объединене.

БIарчча хьанийцача объединени лоархIаньй 1982 шера заданех, планал совгIа 7 эзар сома мехьа продукци арахийцай. Цхьабакъда, культурно - бытовойн боахамен гIулакхашта лаьрхIа доле товараш оттабьча боарамагIа ара ца хецаш дисад. Из бахьан долаш дукха ха йоацаш хинначе КПСС Нохч - ГIалгIай обкома бирос объединене кулгалхошнара цIенхаштта хьадийхар из гIулакх доагIача тайпара тоаделга.

Пятилетка кхоалагIча шера объединене коллективо тIаийца декхараш дукха низ, хьинар эшаш да. Продукци мехьала яккхара нхьь шера план шу чакхдала ши ди хьалха, 29 декабре кхоачашъе леркI укказа. Белгалдаьккхад планал совгIа 50 эзар сома продукци ара а хийна, из мехьала йоаккхилга. Къаьстта теркам тIабахийтаб халкъа эша товараш дукхагIа арахецара. Уж 1983 шера планал совгIа 52 эзар сома арахеца лаьрхIад. Ишта хьалха хиначул лакхагIа хила еза къахьегама овсарле а.

ТIаийца декхараш толамо кхоачашдаре тороиаш. кхоачамаш дий объединене? Да. Уж долга хьахьенх хьалха латтача коллективаша беча балхо.

Объединене эггара къахьегIчарех а дикагIчарех а цаI я № 1 йола мебельни цех. Юбилейна шера социалистически яхье котало якъкхача цу цеха коллективана еннай объединене карара-кара тела ЦIе байракх. Дика вIаштIехьдаьккхад укказа къахьегама хьалаш. Цех чуйола помещенеш къаьна яле а, хоза хьекхача басараша, бахча лостамо сапаргIата даьккхад. Бытовой помещенеш. болхлошта хIама дуа цIеноше хоза кийчдъ да. Дерригa а сага балхецара безам совбаккхара уйла е яь вIаштIехьдаьккхед. Цунга хьежа лакха я коллектива къахьегама овсарле, дисциплина, беланза ца воалаш цхьа хIама тIеттача мера балхера саг дIавалац уккаэара.

Белгалдаккха деза, ишта дика къахьегамн хьалаш вIаштIехьдаьхараш болхлой цоаш болга.

Цехе болх беча ши бIаь совгIча сатах дукхагIбараш кагирхой ба. Цар беча балхе. говзал лакхъяра боккхагIболчар хеддаиза теркам тIалоаттабу. Къахьегама дисциплина толхаль цхьаь цаI моттиг йитац цехе боагIа мах ца беш, Новкъостий судашка, болхлой собранешка дувц прогул йича, балха тIехьависача, къахьегама дисциплина телхаеш моттигаш хилча. Харцахьа нахъкъа тIа вьннар дувцарал кхеташ ца хилча, премп ца луш вут. квартира ялара аргIа тIехьайоаккх.

Цхьабакъда, цехе 20—30 шера къахьегача болхлоша яхачох дукха а овсаргIа ба йиш яр болх; лакхагIа хила йиш яр къахьегама а производственни а дисциплина.

— ЦаIи ахя, ши план кхоачашъюларгIолаш балха говзал лакха йолаш, къахьегама тIера нах ба са бригадацара бараш, — йоах отделочникий бригадира А. Х. Петросяна. ХIаране шийгара доагIар ца дар бахьан долаш болх дIабодац тха. Оаха дехар доккха хIама дац мел эшача материалашца IалешIо елга мара.

Цо яхар хьал а доацаш, цеха партбюро секретара Б. Н. Фотиева IотIатох:

— Фанерно - кийчо еча цехо эшшача боарамагIа хьачуахийтац тхоца мебель вIашагIйоллаш дIаухийта шиташ. ХIаьта хьаухийтараш а хилац цхьа брак йоацаш. Болх юкъагI па буийтар дувьа хIана вIаштIехьдаьккхед оаха тхоай цехе уж хьайкъс а еш, дIаухийтилга.

Дуккхача болхлоша кодабеш цхьа баля ба: транспорт. Бийсана дийтта сахьат даьлча смена хувцалу. Цхьабакъда, цу хана балхара араваьннар цIавахa транспорт йоацаш вус. Цудухьа тIеххьара йодача автобуса тIакке тIерташ ханал хьалха болх бита а бита, нах дIаух. БIаьш бола болхлой сахьат е ах сахьат хьалха балхара дIавахарах предприятена хула зе кIезига дац. Зе хиларал чIоагIагIа IатагI на къахьегама а производственни а дисциплина чIоагIъяра.

Iурра балха хьабахна тIехьабисар а транспортаца дувзаденна да. Городской транспорт яьх сахьат даьлча мара йолалац болх бе, хIаьта Октябрьски а Старопромысловски районашка баха болхлой кхоабиц 7 сахьат доаллаш болалуча балха тIа хьатIакхача.

Города гонахьа ядача юрташкара хьаухаш, объединене болх беш дукха нах ба. Юрташкара болхлой хьаккхула автобуса ухийт объединене. Цхьабакъда, укказа я дукха кхоечамбоацараш да кулгалхоша хила беззача тайпара тIахьожам ца лоаттабар бахьан долаш. Масала, Урус-Мартане болхлой бовлабе ухийтача машин тIа хьалха тIахоьшачарех ба базар тIа е кхыча гIулакха городе уха нах. Болхлоша мел гIар йой а, уж кхьче беззача дIа а бига, наргара ехча хьанийцача мара предприяти йолча оагIорахьа машин хьахьовзаш шофера.

Поллац хьогI объединене кулгалхошта укказа йола транспортни проблема? Йовз.

— Фу дергла оаха? — йоах парткома секретара А. М. Деймехина. Оаха из дош ца дувцаш моттиг — яц.

Дувцар пайда бац. проблема [illegible]. Тешаш яр болхлоша цхьаь хьалха доах. Бийсана смена хувцалуча хана тха яр санна йоккха йолча предприятешка нах дIаувза автобусаш ахийта мегаций? — хетт цар. ХIаьта вIалла автобусаш еце, объединене грузовой машинаш кийт хIана яц нах дIакхувларгIолаш? Кхьметтел тIоьа болча нехашка а лелар цу тайпара машинаш, яхаш бехнаш доах дар.

Села теркам тIабахийта дувца дезаргдацар транспортох лаьца, нагахьа санна объединене къахьегама дисциплина лоха еларе, балхара дукха нах дIа ца буларе.

1982 шера объединене болх беш хинача 3233 сагах 767 балхара дIаваьннав. Къахьегама дисциплина телхаьб 1150 моттаг хиннай объединене. Болх беча вита шера яь прогулаш вIашагIтехача 1756 ди хул. Прогулаш ярах тIехдаьнна малараш мелярех административни бехктокхаме эяа 78 саг, царех 9 саг подразделеней кулгалхоех а волаш.

Къахьегама дисциплина лоха хилар бахьан долаш эзараш сома мехьа продукци йисай халкъа боахамга дIа ца кхоачаш.

Ала йиш яц, объединене кулгалхоша, партийни. профсоюзни, комсомольски организацеша къахьегама овсарле лакхъяра а дисциплина чIоагIъяра а коллективно организаторски, кхетама болх бац. аьнна. Кадраш балха тIа дIачIоагIъяра, къахьегама дисциплина лакхъяра йоккхе комплексни план оттаьяй. Вахара хьалаш тоаделга, культурно - бытовой, торговойн гIулакхаш делга, коллективана кхетам лугга лакха говзал йола кадраш кийчделга, дикагIйола опыт дIайоаржаелга санна дола дешаш дувц цу тIа. Плана тIа белгалдаькхачох дукха кхоачаш а даьл. ХIаьта а, хетаду, предприяте болх тоабара, дисциплина чIоагIъяра эшаш дар фуд а хоии, дерригa а тахка а техка оттаьйий-хьогI из план, аьнна. Объединене болх беча берригача наха дувцаш дар — транспорта болх тоабар, масала. хIана хьоадаьлац цу тIа. Каьлатоша бувцача бесса дукха болх беш хилча къахьегамо дисциплина иштта дукха телхаль моттиташ хIана л укказа. Балха анализ а ль. къоастадаьдий уж нарушенеш хилара бахьанаш?

Цу хаттара корта а белаш дош алазар соте а объединене генеральни директора заместителя А. В. Шевченкос а профкома председателя С. Н. Сайдаева. ХIаьта парткома секретара А. М. Деймехина дешна жоп а дацар предприяте дола хьал дукха довзилга хьахьокхаш.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

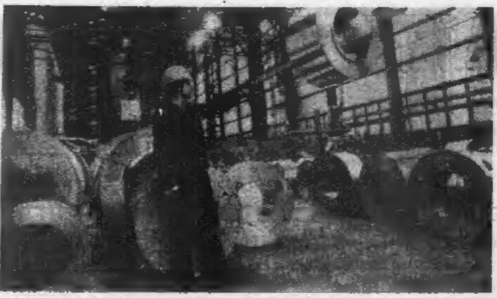

1982 шера СССР хьаьь 60 шу дизара даха ма доагIаpa пайъадакара йоархаьльчи Еррнгсоюзни социалистически яхье итогех «Марси зIоин» яхача Московски металлургически завода коллективи хьалхаьнарг а лаьрхIа цуна КПСС ЦК. СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара нара тела ЦIе байтанх а еннай, СССР ВДНХ Еррнгсоюзни Сийлен улга тIе дIа а лаьяй.

Еррнгача коллективо толлам баьккхар предприяте къахьегам вIаштIехьбаккхара бригадни форма юкъе а йоалаеш, дьадаьчох доагIар нийса дIакхоачийташ хилар да. 70 процент гаргга бола завода болхлой из прогрессивни форма лелаеш ба.

Цига чIоагIа я къахьегама дисциплина, хьинаргIа дегIадоагIа цига хьехимчал. 1983 шера завода 76 процент болхлой бригадашка къахьегаш хургба.

СУРТА ТIА: кийча металлически лента дIадохийташ да.

А. ЧУМИЧОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ДИКАЧА НАХАХ

ШАХЬРАНЕНА БАРКАЛ ОАЛ

Нохч ГIалгIай транспортни управлене № 5 йолча автотранспортни предприяте вовзаш ва коммунистически къахьегама ударник, водитель Междаев Шахьрана. Профсоюза комитета председатель ше хиларах тарра чIоагIа къовсам лоттабу цо къахьегамеи производственни дисциплина телхаерашца, корта болабу малараш меларащца, балха тIа атто лехарашца. Предприяте кулгалхоша, общественни организацеша Междаев Шахьрани санна хьаьналех хьинарех къахьегача водителех ког гIортолга а еш тоабу коллективa болх, водителий къахьегама дисциплина.

Тхьаьа шу шу хьалха комбайнера гIоача волаш дIаболабелар цун къахьегама никъ. ТIаккха из хьожаву механизаце училище комбайнера говзал караерзае. Цох а кхоачамбаь Iе дага кхланлар из. Халкъа боахама Iалаьмате дукха эшаш бар цу хана шофераш.

Комбайнералла болх беш воллашехьа МТС-а вIашагIъехна шоферий курсаш вай дешаш чакх а яьла шофер хилар цох.

Тхьаь ткъо шу хьалха Лермонтово яхача юрте кхоач Шахьрани. Мичахьа балха гIорта йиаш дукха уйла йилар цо. Цхьан юкъа шофералле, комбайнер волаш болх беш хилар из. Низ кхо ца беш къахьегаш вола механизатор ца луш висанзар. Лермонтовски юртсовета депутатала хорж из. ТIаккха юртсовета секретарь эшаш моттиг пайсьелча цу балха тIа хьожаву. Укказа бахача наьха шийх беина тешаи боабац Шахьране. Наха юкъе дукха кхетама болх бу цо, хархорхой хлкааш дизза кхоачашдара ший яиз кхоачар ду.

ТIаккха из хьожаву ВЛКСМ Грозненски райкома организационни балха отдела заведующелла. Укказа а цхьаккха тайпа данкха гIалат доацаш болх беш хул Шахьрани.

Бакъда, бера хана деиз шийна езаенна говзал дагарйоалаш вацар Шахьрани. Цудухьа из вода Грознерча № 4 йолча автотранспортни боахаме балха. Безаш карадаьца болх тIа-тIа кIоаргагIа бовза гIерт из. Цох хул шолагIча класса водитель. Шийн балхах тIехдина кхеташ вола Междаев Шахьрани 1972 шера вохийт «Грозгазпроводстрой» треста автобаза эксплуатаце отдела кулгалде. Шахьрани пIаккха а хинна вац кулгалхочун балха тIакхуви. Цудухьа цу балхо цун дега тоам бацар. Даим дагалаттар шофера болх. ТIаккха шийн къахьегама никъ юха а водитель волаш дIаболабу цо. 1980 шера цхьоалагIча класса водитель хул цох.

Ховш ма хиллара, транспорте эггара халагIчарех лоархIаш я пассажиращца болх беш йола участок. 1977 шера хIанз ше къахьегаш волча № 5 йолча автотранспортни предприяте балха воагIа из.

Укх тIеххьарча шерашка шийн автобусаца цо дIахьовкхувлаш ба тайп-тайпарча организацешкара гIишлонхой. Шэ дIамелихаьчача шийна тIехьа баркал долаш мара хьаьагIац Междаев. Шахьранена бермна яхаш дукха шаьхаташ ул гIишлонхоярe. Цар яцу: «Баркал хилда шийн декхараш даим цIена кхоачашдеш, гIишлонхошта культурно гIулакх деш, нахаца беэаме. IимерэаI, тоаш йолча водителя Междаев Шахьранена, цунгара масал эца мегарда предприятерча кхыча водителаша а...»

ХIаьта цхьоалагIча автоколонна № 1 йолча цо къахьегача бригади бригадира Капланов Алте йоах: «Тха предприяте дикагIа лоархIачарех ва Шахьрани. Шийн бехкагIа цо балха тIа хьовзаш хилийта цхьа моттиг нийсъеннавац». ХIаьта ПАП 5 эксплуатаце дешашта волча директора заместителя Алфаков Бориса дувц:

— «Шахьрани ва башхадола производственник, тешаме новкъост. Цунна тIадаллача гIулакхах шек хила везац хьо, цо из цIена кхоачашдергда».

Ше дика болх барах кхоачамбаь Iеш вац водитель Междаев Шахьрани. Цо дукха болх бу къона кадраш кийчъяра. цара шийн опыта дикагIйола балха методаш дог раьза долаш дIа а йовзийташ, эшаш дола гIоновкъостал а деш, цо кийчбаь говзанчаш дукха ба предприяте. Цудухьа лоархI дукха предприятерча кагирхой хьехамчех дикагIа лорет цаI. Цо шийн опыт дог раьза долаш дIа а луш хьалхехьа, шоай хьехамча санна хьинаре къахьегаш бола водителаш кIезига бац предприяте. Царех ба водителаш Хадиев Мухьмад. Букалиев Исмаlал. Закаев Адам, кхыбараш.

Хьаьнала къахьегаш вола саг массаза а хиннав вай мехка сий долаш. Хьинаре къахьегаш Междаев Шахьране даьхача толамий лакха мах баьб дIаьхено. Цун наьха тIа зеваш я «ийсаттIчен нтлагIчен пятилетний ударник» яха, «Социалистически яхье котваьннар» яха сийлен знакаш. Дуккхаза кхайкадаьд баркалаш, тийнняй сийлен грамоташ. ахчан премеш.

Общественни балха тIа а дизза дакъа лоац Шахьране. Массехказа хийржав из профсоюза комитета членалла. ХIаьта укх шера из теркал предприяте профкома председателалла. Шийх беина тешам цо бойбере на хилараx тешa мегаргва. Иштта я Шахьране оамал.

Хьинаерча къахьегаршa цхьайтталагIча пятилетка кхоалагIа шу белгалдаккхара шийн хьинаре ияи кхо ца беш къахьегаш ва Междаев Шахьрани. Смении нормаш 130—140 процент кхоачашъеш волча цо пятилетка хьалхарча шин шера а 1982-ча шера а планаш хьалхат дукхa хьалха кхоачаш а яь. укх шера чотагIа къахьега массеха бутт бизаб.

Б. КОСТОЕВ.

Денала традицешта тешаме...

Тlема традицеш — уж е наггахьа йоазе боле Даьхен патриоташ болаш хьалхьабеча балха юкъе дикка моттиг дIалоацаш. Царна пропаганда яра дикагIйола форма а хиина дIаэттай хIара шера 23 январе денга 23 февралe кхачалца Грознерча городской комсомольски организаце дIаьхьаш йола оборонно-массовни балха месячник. Из месячник хьайнйллар укх денoшка Грознерча эпсарий ЦIагIа. Месячник хьеллаш Сталинград бахьан лаьттача тIом тIа котало яьнна 40 шу дизара котаден вIашагIкхетар дIадихьар Грознерча гарнизона бIухошa, городе кагирхоша.

ВIашагIкхетар хьа е делллаш ше хьамал доц запаса полковника А. К. Забияков белгалдаьккхар:

— 40 шу даьннед Сталинграде котало яьнна — цига тамашийна майрал, денал гойташ советски бIухоша. Сийлен хьостами хилба царна! Цига лаьттача доанех бола дагалоацам майрала, турпалала, денала символ санна вай дегашка бах такан. ХIана аьлча, мукъана, вай Даьхен ярэ бахьан гайта турпал яр из.

Гаьнара укх шераш дагадохийташ яр вIашагIкхетаре Сталинград бахьан лаьттарий сийна хьалсега цIи, из символически хьалсага бокъо елар Сталинграде хиинача тIем тIа дакъа лаьцача Советски Союза Турпала Караев Александр Акимовича. Цул тIехьагIа вIашагIкхетаре къамаьлаш дир отставкерча полковника, летчика С. Л. Гавриловa, Сталинграде тIом беш моастагIчун 14 самолет йоаэаьча летчика, капитана М. А. Чумакова, танкиста И. П. Гончаренкос. Цар дийцар шоай тIема вахаре нийсденнача хIамех, Сталинград бахьан моастагIчунца лоаттабаьча лирача къосамех.

Сакъердамe а теркам тIаозаш а дар Грознерча № 51 йолча берий беша уха хача зIамигача бераша тIема ветеранашта кхьтала моаршал.

Иштта вIашагIкхетаре вена хилар Грозне хиинача пехотни училища курсант хинна, Сталинград бахьан моастагIчох лийта вай мехкало К. Е. Суданов. Топ ба йоалаш чахкбаьккхаб цо шийн тIема ниъ, цул совгIа, даим а цунца хиинаб бахи. Суданова вIашагIкхетаре дIоаьлар дукха дагадохийташ доле тIема шерашкара хилеш.

ВIашагIкхетаре дакъа лоацарашка моаршал а луш, къамаьлаш дир Грознерча гарнизона бIухоша, ВЛКСМ Ленински районни комитета секретара А. Муталиева, ДОСААФ областной комитета председателя Лушкова. Цул тIехьагIа концерт делар эпсарий ЦIем самодеятельни артисташа.

Таханарча кагирхоша бицбац шоай дай сийлен ниъ, цун дола тешал да вай лакхе дийцар санна долча вIашагIкхетараша цар теркам дикка тIаозаш хилар. «Цхьаккха вицвечнавац, цхьаккха дицденадац» яха девиз берригача кагирхой девиз а хиина дIаэттай.

М. АЛИХАНОВ.

Ивано-Франковски область. Болх бе йолаеннай экспортагIа дIаухийта Iалама газ вайчъеш йола установка. Верригаш а ворхI саг мара цуна гIулакх деш болхлой боацаш йола, из йоккха промышленний объект удл 20 гектар йолча территоре тIа. Укказа тIоадалах, конденсатах цIеньяо. тайп-тайпарча моттигашкара хьайоагIа газ, тIаккха «Братство» яхача газопроводе дIайохийт, цул тIехьагIа сигала беса доагор доазол арахьа дода.

Долински газ чакхйоаккхача заводе цIенъяьчул тIехьагIа яьккхача конденсатах балломашка чуетта коача газ хул. хIаьта из боахаме пайда эцаш лела а ю.

СУРТА ТIА: Iалама газ кийчъяра йола установка.

В. МИГОВИЧА сурт. ТАСС фотохроника.

ВАХАРЕ ДЕНАЛЕ НИКЪ ПУВЦАРАШ

Коллективаца цхьана дегIавенав бригадир а

МоллагIа из дале а керда гIулакх дIадоладе атта хилац. Цкъа-дале, цунна дукхьале ераш нийслу, шоллагIа - дале, шоай хьалха дензa хьайоагIа балха ритм, къахьегама чIоагIденна хIаэтта. гIулакхаш хувцаргa бола атта лоаш хилац нах. Иштта, хIана нийсделар Назарера ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода коллективе а бригади хьисапе болх вIаштIехьбаккха эттача хана.

Собранешка, совещанешка кIезига дувцанзар хано дIама декхара цу тайпарча прогрессивни хьисапе болх вIаштIехьбоаккхилга дагадаргдац, аьаш. Бакъда, гIулакх меттахьа даккхара эггара хьалха цу хIаман мутIахьа бола нах эшар, хIаьта уж хIара цехе яхар санна болаш бар. ХIаьта къаьстта эшараш шоаш раьза хинна ца Iеш. хьибараш шоашта тIехьабаха могаргдараш бар.

Цу тайпара нах корабир завода инструментальни участке а. Царна юкъе эггара хьалха цIи якха йоагIа участка партийни организаце секретара, тIехдикача слесара - инструментальщика Халгуев. ТIахира. балха йоккха опыт йолаш болча Евлоев Сайт - Мухьмада, Газдиев Мухьмада. комсомольский Евлоев Муссай, Евлоев Мухьмада. ХIаьта керда вIашагIъеллача коллективана кулгалде хержар цар шоай бригадни совете тайп-тайпара инженерно - техническн белхаш даь вола Инаркиев Хаматхана Мустафа. ТIехьагIа бригадана юкъъебаьххар юкъера школа йистеьшкха бола комсомолхо наш Муталиев Ахьмад, Котиев Сайт - Мухьмад.

Нийса хургдац юххьанца дена дерригa дика вIаштIехьдаьнна гIулакх шоьра дIадахар аьлча. моттигаш хилар къуьса дезаш. Атта дацар хьалхашка уттa новкъарлеташ, къоастадаиза дола дешаш. алапи эшаралар даим санне юххьанца нийсдиланза даргдоацаш хиларах нах дIаккетабе, алхьа шоай болх хьабаь да Iеш дукхьашха балха бакхача ньонамария хедденза новкъостал дарга уж баха. Цкъаза бригада члений барт вIашагI ца кхеташ, шоай кулгалхочох уж раьза боацаш моттиглаш хилар.

Из дукхагIча даькъе кхетаде доагIар Мустафа хьалха мугIарера болхло волаш къахьегаш хиина ца хиларца. Назранера № 1 йола юкъера школа чакхъяьккхачул тIехьагIа ДОСААФ районни комитета художественни мастерске юххьанца ученикаллен цул тIехьагIа мастераллен кIеаяг - дукха болх баьчул тIехьагIа цера воллаенавац заводе къахьега. Иштта. 1971 шера эскаре гIулакх де вахалехьа литейно - прессовни цул тIехьагIа инструментальни цехашка экономисталла болх беш хиннав. ТIаккха 1976 шера дена слесарии участка мастералла хьожаву. Цу тайпара кийчо йолаш хиннача Мустафайна юххьанца хетар ше аьнначох саг шек хила йиш яц, аьнна.

Бакъда, бригаде бар шоай гIулакх сагo дIахьеза ца дезаш тIехдика довзаш бола. цун тIум а хиина дIаэтта бола нах. Цар яхачунга дикагIа ла ца дийгIача ше варгвоацилгах ханнахьа кхийтар бригадир. ХIанз из дерригa тIа санна хет царна. ТIа - тIа шоай гIулакх тоадув латтилга ходелар коллектива членашта цунца цхьана лаьхлуш латтар нагирхой балха говзал. Иштта, цхьа шу даьлча хьахилар барттайна. юкъара декхар кхоачашдара дика кхотаенна а шийх бIубенна а йола коллектива.

Из иштта хиналецаре цар коллектива лоархIаеоаьнаш аьнна хет «ВЛКСМ XIX съезда — ткъеста ударни вахта!» яха болам районе дIаболабе а кагирхой цу форума доккхий къахьегама толамаш даьха накъалха а. Графикал цхьа шу совгIа йолча хана чотагIа къахьегаш яр бригада съездо ший болх дIаболабьча деношка. Цар баьча балха лакха мах а беш «ВЛКСМ XIX съезда цIерагIа йола коллектив» яха цIи елар царна.

Коллективаца цхьана дегIаваьча бригадира бакъ Iоаьхаш хьавоагIа цар бригадир ше а. 1970 шера укх предприяте из балха воагIача хана заочно юртбоахама институте дешаш вар Мустафа. Бакъда, цул тIехьагIа шин шера эскаре гIулакх де вахарца из юкъагIдисар. тIаккха цига дIахо деша безай а хIанаэр. Шийн вахар даим заводаца дувзал лаьрхIача цо. дикъ шу хьалха дIа а этта, совкха чакхъяьккхай Армавирски механико - технологически техникум. ХIанз ткъаь кхойтталагIа шу мара дац цун, дIахо деша безам хуле заочно вуз чакхъяьцха а карагIдаргда.

Из дIахо йодача хана хила мегар да. хIаьта хIанз бригадира уйлаш цар коллективерча хIаране хьаеш йола оснастка кхьча цехашкарчар даиха гIалат доацаш, уж раьза болаш хулийтилга Iалашдара тIайийрза я. ХIаьта цу декхарах уж лоархIа а бу дукхагIчар вIашн таре йола массехк професси караерзаяр. коллектива сий духьа дог лазаш уж хилар бахьан долаш.

Бригадана чувоагIача хIара сага оамалаш дикагIа йийзай, цунна фу карагIдаргда, малагIа декхар тIадиллача бакъахьа де хайнад. Цунна цхьана хIанз аттагIа да бригадира моллагIа чоалхане хьал этта моттиг нийсъелча а гIулакх берригаш цхьан барте а болаш къоастаде. Из ше деча хана по хIана чIоагIа коггIортилга, ю партийни организаце секретарах Халгуев ТIахирах, комсомольски организаце секретарах Муталиев Ахьмадах, нагирхой хьехамча волча Евлоев Сайт - Мухьмадах, кхычарех.

ХIанз кьола бераш а шоай балха тIа дIашаьрбеинаб, дукхагIа уйла е Iемаб юкъарча декхарий, уж кхетадеш ба бригадерча хIара сага къахьегамах тайша шоай коллектива хьонхамаш долга. Цудухьа, хьалхха кхоана де довзачун йоакхо елга, хIара сага кийчонга хьежжа цунна хьаде хIама хулийтилга, цхьанца повнъарле нийсъеларца тIехьависар хьаллоацилга цкъаза бригадира хьалхадакхарга а ца хьежаш шоаш овргагIбоал уж.

Иштта, юкъара декхар бахьан вIашн кхотаеннача коллективе хила безача боараме латт общественни болх а. Царех хIаранзар партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша енна цхьацца поручени йолаш ва. ХIаьта бригадир ше агитатор ва.

Дакхача боараме чакхъюал коллективе юкъара собранеш. ВIашн юхь йоагIарах ца кхераш дари шоашта хетари гуччахьа дIаоал бригадни совете бехна валчунга, ледарло ечунга. Дисциплинел бехктокхами боацаш бараш лоаргбоацa хьалаш хьадаьд бригаде.

Цунга хьежжа да балха тIа цар доаха толамаш а. Евлоев Сайт-Мухьмад хIанзале пятилетка тIеххьарча шера чотагIа къахьегаш ва, хIаьта Муталиев Ахьмада, Халгуев ТIахира, Газдиев Мухьмада, бригадира шийн Инаркиев Мустафай къахьегама календара тIа совхха дена 1984 шу дIадоладеннад.

Мустафайх але йиш яц хьалха из общественни балхe юстара лаьттав. аьнна. профсоюза цеховой комитета член волаш а. кхыдола декхараш кхоачашдеш а хиннав. цул совгIа из спортсмен-разрядни а ва. Цхьабакъда, хIанз санна чулийне цу балха юкъевахa хиннавац из хьалха цIаккха а. Бригадера берригa хIаяц бац аьнна членаш вахаре денало никъ лувцаш хилча бригадира йиш йий цу даькъе шийгара ледарло гойта?!

Из дерригa гаркалдир цеха а завода а партийни организацеша соахка Мустафа парте дIаяца могаеш йола рекомендацеш а гулъеь шоацта тIаевча. ХIанз массехк бутт баьннаб из парте членалла кандидат вола.

ДIадахача шера кхы цхьаькха дегагIоз хиннай Мустафайна а цун дезала а. Заводо цунна а заводе лабораторе инженералла болх беча цун сесага Зайнапа а хьожайир керда квартира. Царна а цар зIамигача кIаьнкан йиIиган хIана паргIата баха хьалаш да.

С. МАЯСИГОВ.

Инициативеи опыти

ЮРГЕНСОНАГIАР ДЕЗАЛА ФЕРМА

Пачтахьалкхен боахама чухьа дезала ферма хьае дагалехар «Луунья» яхача эстонски совхоза директора Ильмар Лауритсев. Юргенсонаг Iар дезало шено йоацеш лархIанзар 350 Iасилга мел эша гIулакхаш делга шоацта дIагIазна. Тараза цхьан оаркхилга чу уллар дезала доходаш совъялера перспектива а дезал кхбтабаран бераштa кхетам беларан пайдана дола юкъара гIулакх а. ШоллагIа чуча — йоккхача механизированни фермерчул дукхха халагIа бола къахьегам.

Чакхдаьзар дукха хIама да эшаш ши шу. ХIаьта совхозе керттера лоархIар хьалхагIа а санна йоккха механизированни ферма яле а. ЮргенсонагIар дIадоладаь гIулакх хьаллаьцар кхы а шийн дезало.

Совхозо цу дезалашца договор дир доакъар шо теркдолаш, энергеа, тракторей доагорга додар, кхыдараш шо текхаргдолаш. Дезало (белгтала аьлча ЮргенсонагIар) декхар тIаэц юкъера лаьрхIача хIара денпен бийсанеси 700 грамм дулх гIадеттадалийта Iаьсий совхоза дIадала.

Нагахьа санна гIадеттаденна дулх нийсса 700 грамм хуле, хьайбаш леладераша мессаза а нийлеш дола алапи эцаргда — бетта 200—250 сом. Цхьабакъда, цу 700 граммал совгIа йола хIара грамм дезала доалахьа хургьи. Из грамм 350 (Iаьсий дукхала) а 365 (шера керчтерча денош) а эцаргьл — тIаккха вай цунах 127 килограмм совгIа дулх хул. ХIанзарча лекхача закупочни мехьашка диллача, совгIа хьатIадоагIар товаз дукха ахча хул. ХIаьта цул совгIа, ЮргенсонагIар ферме дийнахьех байсаниех юкъера лаьрхIача тIаахетар 701 грамм а йоацаш, 750—760 грамм я.

Иштта пайда бера деннен бийсанеси 8—9 сахьата, хIаьта цхьацадолча деношка кхы дукхагIа а болх бе беваш хул ферме ЮргенсонагIар Яанез Марeтен. ХIаьта а хьийга къа доаш: шортта ахча вIашагIкхет ЮргенсонагIар кхоашта эшача дIадахийта. Шоай хьашт долча хана автомобиль эца е цIеноше хьалде йиш йолаш ба уж.

Дезала даьца — 32 шу даьннача Юргенсон Яанца лаьрхIар оаха дезала бюджет. «Доходы» яхача графа чу, налогаш социальчул тIехьагIа, шера юкъдус 11—12 эзар сом. ЧуIеча моттигах цIеноша дIайха лоаттадарах, электроэнергех (дукха ферташ чуйолча совхозни цIеношка бах уж) 250 сом тел ЮргенсонагIар. Пхе сагах латтача дезала дуача хIаманга ши эзар сом гаргга доджа. Цу тIа дIатIатохаргда вай тIабуннача гIирсага, санъерга вахарга додар. IIаккха а тоьал дукха ахча юхедус еза хIамаш эцара.

Юргенсон Марета хет шоай бераща даьцех кьанацеи цхьача къахьегаро мах баь вартвоашаш чIоагIа воадействи ю аьнна. 10 шу даьннача Лембитен 7 шу даьннача Андресен дешарах шоаш мукъабаьннача хана шоашта могаш бола болх бу — кепа теха аьла пачкаш хьайоаст е декхаргашца хьа а нийлеш баьца хьоар дехк Iаьсашта. Фермен Iаьсийн сов чIоагIа дезаденна йолча 12 шу даьннача Майас зоотехник хилара хьалха хIама дергдац ше йоаь.

Кхетадеш да, пачтахьалкхенна а де ца хулга: цун продовольственни баланса чу доагIа хIанз укх сахьате массанахьа а тоьаш доацa «совнагIа» дулх.

«Луунья» яхача совхоза директора хетачунга далласа, мел лоархIаме я дезалий фермаш?

— Хьайбай боахамтара оаха керттера доходаш йоахаш йолча йоккхача механизированни фермана IотIакхеташ дола пайдана хIама лоархI царех, — йоах Лауритсе Ильмара. — Белгалдаккха безам ба са, дезалий фермаш а йоккхача механизированни производствах дIахадаш ца хилар. Электроподъемникашца, тракторашца, кхыча механизацеца Iалашъяь я уж. ХIаьта керттерзар фуд аьлча царна тIехьа латт массадолча хIаьанца фермаш Iалашъеш йола совхоза низ бола инфраструктура. Кхетадеш да, дезала шийна из де могаргдоацилга.

ЮргенсонагIарна тIеххьа Iаьсий кхабa болабелар Пох-ла дезал. ХIаьта Алласа дезало хержар кхы тайпа да гIулакх.

Юкъерча боараме шура лу фермерча доахана. Из рентабельная массови производство я. ХIаьта а юкъера боарам — из лоха ба совхозе шурий Iула юкъе цхьа процент долча къаьстта дукха шура луча доахана. Цу тайпара 32 етт беннаб Алласа гIар дезалга. Договора тIа оттадьраш ЮргенсонагIарца дийцараш моргеш да. Шура яккхара боарам — шера 3,5 эзар килограмм. ХIара «совнагIа яьккха» килограмм — дезала доалахье. ХIана укх сахьате дIаболалуш мара бац АлласагIар, цхьабакъда, хIара IаттагIара шера ялх эзар а кхы дукхагIа а килограмм яккха лерхI цар.

«Луунья» яхача совхозе каст-каста боагIа юрта боахама организатораш, экономисташ. Iилмахоша хIанз укх сахьата хьэда аьнна хIама дац. Цхьабакъда, дуккхачар хIанзле а дика кхетаду, нагахьа санна лерттIа лелаеш хилча боккхача боахама низ болча бахах ког-гIортолга еш йола дезалий фермаш хьайбай продукташ дукхагIа яккхара зIамига боаца кхоачам а хиина дIаотта йиш йолаш хилар.

Лео ВАЙНО.
АПН соб. корр.

Таллин.

КХАЧАН ПРОГРАММА КХОАЧАШЪЕШ

КЕРДАЧА ЛАКХАЛЕНАШКА КХОАЧАРГДА

КПСС ЦК майски ноябрьски (1982 ш.) Пленумий решенеш кхоачашъеча эггара хьалха дийза дæргдоацар хилара тарра Наьсарен района «Экажевский» совхоза партийни организацен дирекцен даим ший теркама кIала лоаттадаьд хьайбаш боахам дегIабоалабарца цар продукци алсамъяьккхара гIулакх.

Хьалдача лостамагIа болх беш я, Кхачан программа кхоачашъеча тIахьожам лоаттабара совхоза директор Я. Галаев керте а латташ, вIашагIъелла штаб. Хьайбай боахама ударни йола объекташ хьалъеш болча гIишлошъерашта хан - ханнахьа доагIаш дола материальни новкъостал лоаттадаьд, уж морально хьалийдаб, хадданза цар балха тIара низткъаьли моттигаш, эшараш, кхоачамбоацарий бахьанаш хьагучадоахаш тохкамаш даьд. Цу даькъе дешар дара хьем ца беш оарцагIйоалар штаб.

ХIаьта тахан тхо ала йиш йолаш да гIишлошъерашта хьалхашка лаьтта керттера декхар кхоачаш хиннад, аьнна. Фермашка урагIахад де лаьрхIа хинна гIирсаш.

Баьнда, нийса хургдац деррига, дика вIашгIехь а даьнна, шаьра дIадодаш хиннад, аьлча. ВIаьсти дукха къахьега дийзар гIишлошъяра ахча хьахьожадайташ, эша материалаш IалашъеШ. Тоъаш яцар механизмаш, кхы дуккхадар.

ХIаьта а тхога бIуболийташ дар хьайбай боахам сиха дегIабоалабар духьа комплексаш хьалъяра нах гIахьехаш парте райкомо даь кхайкарал районе, тха юрта бахача къахьегамхоша дегIара раьза хинна хьалхацар. Боахаме уж хьалъе эттача хьалха гаьнна дIа а ухаш балхаш деш лелаш хиннарех ияабараш шоай цIагIа сайцар. Юкххьанца гIишлошъерашта тIаххийтар 10 саг, тIаккха 22, цул тIехьагIа кхы а 11. Царех гIишлошъяро бригадаш вIашагIъеххар.

Кхачан программа кхоачашъяра хетаяь совхоэ хинача партийни собране къамяьлаш даьча коммунисташа къоабальаь хьаллацар КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеш, цу хьакъехьа парте райкомо лаьца никъ, цуца цхьана цу даькъе дийза дæргдоацарех дийцар, хьалхашка латта декхар кхоачашдара толашагIдола накъаш белгалдаьхар.

Цул тIехьагIа совхоза партбюрое цу собрание тIайнца соцам кхоачашбара чIоагIа тIахьожам оттабяр. Балха тIа хьаIайна дикагIйола опыт, социалистически яхь шерагIа йоржаелга Iалашдир.

КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленуме ше къамяьл деш новкъоста Ю. В. Андропова аьлар: «Сел чIоагIа доишхаш дувцаргдац аз юртбоахама шу дика чакхдаккхе; чуйнда хьувкъам ца бойташ лорабе, хьатIадоагIача шера хьувкъама лерд йолла, хьайбаш тöламе Iаьгара даха деваш хиларах. Из деррига дийза дæргдоацаш да. ТIехьа а ца тетташ керда декхараш кхоачашде отта деза, уж агропромышленни комплекс дегIайоалъяра овлангарча лостамашца айхха дувзаденна а лоархIаш, нъамал цхьакха хIама лоадаме ца хеташ дита йиш йоацача бIарччача цхьан комплексах латташ хилар кхета а деш». Парте из дIадехар теркаме а лувцаш, дIадахача шера баьча балха итоги еш, керда декхараш белгалдовхаш хиннад тхо карарча бетта.

Соахка боахама коллективо шийна хьалхашка оттадаь доазонаш укх тайпара дар — паччахьалкхенга 2000 тонн ялат, 85 тонн дулх, 365 тонн шура, 3500 тонн коартолаш йохка. ХIаьта тхона карагIдаьлар 100 тонн совгIа дулх, шура 373 тонн, коартолаш 4526 тонн йохка.

Цу гIулакхо йиш хилийтар боахама материальни база дикка чIоагIъе. ТIаккха цунга догдоахийта хиннадецаре торо хургьацар хьайбай комплексаш хьалъярга шу дIадолалуш 223 эзар сом ахча хьожаде. Совхозо ший низаца хьалйир хIаралр 200 бежана лаьрхIа цинъ коровник, хIаьта хьалтьаь лиххара гарга я 237 Iасана лаьрхIа цхьаькха цхьа помещени а. Цул совгIа, хьалтьаьй 400 хьайба кхабара, тIа кхоале йола площадка. Цу дерригнега дIадахар 260 эзар сом ахча. Болх лаьгI ца болийташ дикей хьабеш шу чакхдаьккхар Албогачиев Галанин Хамчиев Жадзатв йол те лаьттача бригадаша.

Хьайбай боахама база чIоагIъяларга хьежна тIа-тIа дуккхагIа хул йоаккхаш йола продукци а. Лакхе вай белгалдаьккхар шура, дулх доахера шера заданеш дикка тIехккхоачашъяьлга. Цунна тIатоха деза хIара хьайбана дийнахьен буса тIаихета дулх а совдаьнилга. ХIаьта ерриге еххача шурах 95 процент яр цхьоалагIча сортах йолаш дIаелар.

Помещенеш хиларах, хьайбай Iул дебадарах, болх хьабе нах хиларах доалаш дац гIулакх, нагахьа санна хьайбай хьаьш даьсса хул. Ма дарра аьлча, дIадула доакъар кхоачамболаши дика тöадаьи хиларга хьежжа хара хургбац доахана маша а.

Соахка духхьашха тха фермаш доакъарашца Iалацъяра лаьрххIа отрядаш вIашагIъехнаяр оаха. ХIаьта белгалдаккха доагIа цар болх боркате хиннилга. Ишта, Iалашъяь дIаоттайир 400 тонн йол, 500 тонн сенаж, бIаьстан юкхьанца кийчъю силос — 1440 тонн, хьажкIий силос — 4000 тонн, хьажкIий лордаш — 1100 тонн.

Хьайбай Iул тIаккхетарца дийза укх шера оаха лаьрхIад доакъара культурай хьувкъам лакхбара хьадда гIулакхаш чакхдаха. Кхы тIа дIаювргьа 100 гектар лаьтта люцерна. ХIаьта из культура мел пайдане я дувца дезаш дац аьнна хет соиа.

Чакхдаьнна шу атта хилаяар тха района кхаш лелаерашта. Каст - каста хиннача йоачаша хан-тайннахьа кхашкара балхаш чакхдаийтацар, хIаьта чакхдаьхарех а хила на боагIара пайда балацар. Цкъаза уж юла де дезаш моттигаш а хулар. Баьнда, хьалхашка уттта халонаш эшеча шоашкара деъал, хьнар гойтар тха механизаторашa. Керттера юртбоахама культураш ихеяран паччахьалкхенга йохкара шоашта хьалхашка лаьттача декхарех лоархIабир кхаш леладераш. ЦIи иккха безам бé еа республикански социалистически яхье иотбаьннача тхой коартолаш лелаерий 80 гектарех хIаране тIара 170 центнер аьккхача коммуниста Угурчиев Iамархияь, хIара гектара тIара 134 центнер хьувкъам яхебаьча Евлоев Ахьмада кулгалдеча звеньяй. Ишта, толам баькхарах цар хIара коллективна премена цхьацца эзар сом ахчаи аргIа йоацаш йохка «Жигули» яха автомашинен хьожаьй.

Гуранья деиз чуйина техника товеш, органически удобренеш ихашка ехкаш, гурахьа дийнача нлатейта минеральни удобренешца подкормка еш хиннаб тха механизатораш. Цар хьийга къа зехьа [illegible]

Тхо шеко еш дац 1983 шерах Кхачан программа кхоачашъеча тха совхоза коллективо кхы а цхьа боккха гIа боаннхаргбола шу хургхиларах. Из ишта хилийтара шоай низ дIа мел кхоачар дергда боахама партийни, профсоюзни организацеша, администраце, берригача къахьегамхоша.

М. ГАЗДИЕВ,
Наьсарен района «Экажевский» совхоза партбюро секретарь.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

СРВ. Толаме чакхъаьккхай Къулба - Малхбоалерча Азе эггара йоккхагIъярех йолча Советски Союзо технически новкъостал а деш СРВ хьалъеш латтача Хоабинь яхача гидроэлектростанце лоархIаме гIа йола этап.

Вьетнамо - советски интернациональни коллектива болхлошен специалисташен хьинар кхо ца деш къахьегарах лаьрхIача хана Черная яхи доде хий дIакъовла низ кхаьчаб цар.

СУРТА ТIА: вьетнамски советски специалисташ хий [illegible].

ВИА — ТАСС телесурт.

Политически обозревателя заметкаш

Дуненга сагото яйта ши шу

Вашингтонера ухача хоамашка диллача, американски массови информаце средствай доалахьа нийсъеннай «1984 — 1988 финансови шерашкарча оборона даькъера директива» яхача Пентагонеи къамаи кхерамзлен Советсн къайлагIарча документа керттера положенеш. Цо лерхIар — США тIема машин ядерни тIема, цу даькъе «хьеболийтачоа» а, цу тайпарча тIем тIа «моллагIча боараме», шотало аккха торо хилар баькъ а деш, пийчъяьйоаккхилга. Уж хоамаш арадаьначча деношка Вашингтонера баьнна цхьаькха хоам кIирбаь боаппхаш яр дунен пресса, белггала аьлча, гераишта тIахьожам лоаттабарах йола переговораш яра хьалхара беххтонкаме болча президента Рейгана соратинний мугIарашка хуцамаш дарах бола хоам. ХIаьта царех шиъ юстара нкоссар дунен халкъашта юкъерча зембоахараша, массане а цхьетарра, лоархI Советски Союзацарча переговорашка толам балга, «идеологически хьесапёрча бахьанегIа» кIайча цIенна ца лоаш хилар санна.

Цу шинна а хоамо шоашта къаьстта теркам тIахо, хIана аьлча хIанзара администраци США Iаьдала керте этта ши шу дузача денца нийсденнад уж. Цудукхьа уж шаькхе а цу шин шера итогашта йола эпиграф хила йиш йолаш я.

Цу дерригача бетташнен шерашнен инятъкалчен сагочен хьал тIа хиннад дуне. Конфронтацин низаш делгеи — чакхдоахача гIуланхий цу шин хьесапо эггара дукхагIа белгалбоахар Советски Союз санна болча идеологически противникашцарча меттел, шоай цхьоагIонхошцарча а хIаьта ишта блокех дIа ца пхийттача паччахьалкхений дуненцарча а гIулакхашка Вашингтона политике къаьстта шаьра гучабувлаш бола дунен халкъашта юкъерча гIуланхашкара лергIа боаца никъ.

ДIадахача шин шера событеша хьахьоих «Вьетнамал тIехьагIарча синдромо». Иранера шахски режим хIалак хиларах Вашингтон ситIаръялара. ОСВ-2 Договора США-с ратификаци е ца тигаро хьакъедаеш лаьтта американски политике гола тохара маIан хьехьокх дунен тIарча низий соотношене хинпача дукхача овлангарча хувцамаша. ТIема гIулакхашка хинна а ца Iеш. Из бахьан долаш геттара готъенпай американски влияние сфера. Кердача политически экономически халонашта хьалхашка эттай США.

Рейгана администрацена американски ультраконсерватораша сина мандат, из, ма дарра аьлча, исторически дегIвахара законешта духьала отта аьнна денна наказ да. Ший керттерча иралца СССР-ан социализма кхыча мехкаштен духьала ерзаль йола, США «тIехбоиъоанацн» хьашташи юха меттаоттадара тIехьара из «крестови поход» «массе а азимуташка» низа, репрессей, дискриминационни актай политика а хинна дIаэттай.

Партнераш долча мехкашцарча гIуланхашна диллача: США-ра кризис долларга совле а йолаш процентни ставкаш искусственно лакхъяра наьнъаца цу мехкашка чукхуха.

Блокех дIа ца кхийттача мехкашцарча гIуланкашна диллача: гIожагIча тайпара тIема зуламаш дари (Гартарча Малхбоалера цуи гера — Израиля) низ тIалоаттабари (из чакхбоахараш — гарзах кийтъеш йола Пакистан, Япони, Къулба-Малхбоален Азена лаьркIа Пентагона центральни командовани), контрреволюци дIачулкахьар а дегIкулача мехкий экономикина биидала стратегически запасаш рынке хьатувсара, «Север — Юг» гIуланхашкара нийско йоацараш дIадахерах йола глобальни переговораш сецаяра наьнъаца бухъкхар а.

Цхьабакъда, маьршален цул совгIа, адамле дийна йисаран эггара кхерамегIче оагIорахьа гола тохар гуш да США тIема стратегически политика. **Из да ядерни тIема кхерам юкъебеттаргара цу тIема кIиръаь кийчо аргахьа гола тохар.**

Цу кхерамеча наьхъе эггара баьъ волен шин болен судахо — деррига дуне, цу даькъе США ше а, тохадалийта бола дуккхача миллиони протеста болам. Юха а дувца эше тамаш я цу боламна лостам телар «Москван кулг» да яхаш Вашингтоно дувцар цхьанкха а корта боацаш хилар. Цун керттера инспиратор — США администраце политика. Ядерни герзаш безам тIаозаче дерригга адам цхьатарра хIаланделча кердача системашцех (нейтрони зарядаш. «МХ» яха ракеташ, дукха кхьараш) из тIаккхер, хIаьта ишта шек дIа а йоацаш хьайт дале кхоане я, ерда ай, еррита Европа «доазув долча» ядерни тIема цIерах йоагае кхы экъ а дойцаш нийча хилар.

Тамаш йолаш хете я, дуккхачарна цунах гу кхийтел адамлена хьалхашка Рейгана администрацена «миргIдаьнка» алхха цхьа хIама. Фуд аьлча, ший ядерни шантажаца цо сомальккхай ше дийна йисарах йола адамлен уйла, нах гIоттабаьб Пентагона башха шек йоацаш лаьрххIа лелаёча сценарешка хьулабення боаллача Iоажал яхьеча кхерама духьала.

Герзаш дIадахара аьттув болаш СССР-ан Варшавски Договора Организацен дукха хя йовцаш кхайкаьча инициатиеша кхы а шерагIа хьайийллар адамлена эггара динагIа меташ йолча альтернативага вугаш йола ни!

Спартак БЕГЛОВ.
(АПН).

Калейдоскоп

ХИ КIАЛ ГIОЛЛА ЛЕЛА ЛОДКА КОНТРАБАНДИСТАШТА ГIУЛАКХАШ ДЕШ ДА

Наркотикаш йолкаш йола дунен халкъашта юкъера гангстерски синдикаташ гIерт шоай гIулакхашта техникане тIеххьара карагIдаьннарех пайда эца. Дукха за йоаццаш Турина юххерча озерех цхьанне йистошка итальянски таможенни служба дIадаьккхад контрабандисташ к а р а ше гаьнара управлени еш дола бIарчча хи кIал гIолла лела лодка. Гангстерий зинзах хьадаь кема ши метр хиина ца Iеш дIаьха да, хIаьта берда тIара хьаеннача радио командагIа их чу Iочу а даха къайлладала йиш йолаш а да. Таможенникаша лаьца субмарина конаннахк валютахи дизза хиннад.

●

АХ КИЛОМЕТР ВОЛА ЛОТКЪАМ

550 метр дIаьхача хьоарчадаьча наьхатех летта письмо дакъийтад Трир яхача малхбузенгермански городе бахача зазараш болча наха шоай бургомистрга. Ишта наха ца деча тайпара яз хIама ца деча оттабаьб города бахархоша шоеш моттигерча Iаьдалга бохьийта лоткам, претензеш, дехараш.

Кхаь дийнахьен кхаь буси къахьега дийзад авторий из эпистолярни жанра наггахьа мара нийслуш йоаца образец оттаяра! Шийта дайта письмо деша бургомистра масса дик бисен йийзай ховш дац, ишта ховш дац, цу тIа уттадаь дешаш къестаде мел ха эшарг я.

(АПН).

Даь наькъагIа

ОЧЕРК

КХОАЛАГIА корпус сеца леттар. Из баьъен долаш болх беш яцар завод а.

Аварн! Аварн! Цу деше оарцагIбаьхе гулбеннабар болхлой, механикаш, инженераш. Слесарий бригадир Моров Василий ший гIончашца тöаеш еоаллер еха транспортер. Кадей деттар цо кулгеш, гуш дар ший болх цунна хоалга. Балхах воаллеше а амар телар слесарашта. Нэггахие бIарглокхар керттерча инженерага Б. Ш. Нальгиевга, керттерча механикага В. Г. Куцникрага. Сагота бар уж, кестакаста сахьата тIа хьежар. Сагота вар Моров ше а. Дукха ха яллалехьа тоаергья транспортер, болх дIаболалургбе, цох бригадир шек вацар. Цунна вас еш дагалеттар кхьдер дар. Новкъа дар шоаш бахьан завод сецалга, наьхе болх юкъехбаьнкхелга. Масса долчун ше беке вора цо. «Со бахьан долаш да ер» — дагахьа шийне эгIазъухар Василий.

— Закре воагIа, — цу дешаца неIаргахьа хьажийтар гулбеннараш.

— ХIа, зIенза'м сиза тоаергъа транспортер, — аьлар Нальгиева, безе муха гира Iобаьнча санна денина са а дьикка.

— Василий Гаврилович, вай долх.

Аварн! Из деш веза оарцагIоагIаш вар цхьоалагIча корпуса слесарий бригадир Кодзоев Закре...

Карабулакски рудий йоаца гIишлон материалаш йоахачи чаккйоахачен заводе балха варе Кодзоев Закре нийс шу хьалха. Массеки бутт баьккхар ба бе белкаш деш. Баьнда, Закречун боъъонца бола бёзем тIаозаш яр слесарий говзал. ЧIоагIа дезар цунна заводера оборудовани Iомаяр. Цудукъа цун зембоаккхаш, ела еттеал слесараша миште тоаю кьожаш хулар из.

Iалама зIера сага ши-ший мечIал лу. Цхьаннех воат хул, вокхох — летчик, кхоалагIчох — вокхха говзанча. Ишта саг ва Кодзоев а. Сего хьийха яц цунна слесара говзал. Амма шу гарге хе яалалехь цхьадола хIамаш ухханга хетта баьпар къаь дийь шера болх беъ слесараш. Новкъосташта хайра йоакха кулг-говзал йолаш саг из волга. Кастта цхьоалагIча корпусе слесарела балха вакийтар Закре. Кхоачаш хилар болхлочо сетийсар.

Ха дIайода. ДегIайоагIа сага оамал, хьаькъал, Iоаю вахара а балха а гена. Тахан, йоккха опыт йолаш, ший говзале мел йола белгало йовзаш бокъонца вола болхло ва Кодзоев.

Бокъонца вола болхло. Белгала хул из, белгала хул оамал а. Бокъонца вола болхло вокхах хул ше болх беча заводе а фабрикана. Ший дар санна лораду цун сий. Сий дуукхуув балка боаккхача наьке, эза хетаеш лелаю боллочунна цIи. Ишта волча сага дог лаз производствах, из цIеккха тIеххьаргвац къахьегама дисциплина телхеш моттиг шийна бIарговайча. Цунна хоа производство де ше волга. Де хилерга хьежжа доал а ду. Аз вуецац къахьегамхо чIоагIа эшаш ва коллективе. Из улгув хилча, балка тIера боацачерна а хиь кхт. Цо ший масаца гойт боллало мишта зила еза, мишта хила еза цун уйлаш. ТIеххьарча кана дукха хьаржай цхьан нарядагIа болх бу компленсни бригадеш. Из Iалаьмате дика гIулакх да. ХIана аьлча, цхьанна болх а беш, вокхо цо а беш хиле йиш яц ухаза. Алеппи цхьатерра массенена а даькъ, тIаккхе кулг бIевдар кхераш лийннача мишта дIаэццаргда езча. Эхь даций из! Ишттача бригадашка чIоагIа веза йоккха опыт йолаш, кIоарга говзал йовзаш вола саг.

ЧIоагIа бахкташзаме ба Закречун болх. Из лерттIа хьа ца бар Iаткъ производствана, заводерча наха.

Из кхета а деш бригадиро лаьрхIад — сар - сарахьа кулахалехьа ший корпусе латтача оборудованига хьажа, нагахь кулг тоха дезаш, ветхал ёха моттиг яле, кхоана Iуре тоаергьа ьнна це юташ цу сакъате тоаю. Из цун оамале белгало я.

Баьнда, Закречо лерхIац цхьоалагIча корпуса доал диче ший гIулакх даьнииига. Ше бакхтонхаме лерхI це заводе латтача оборудованега хьежаре а. Цудукъа, из каст-каста хул вокх корпусешка. Закре керта латтача зIамигача бригадо социалистически яхь лелаю шоллагIчен кхоалагIчен корпусашкарча Лейман Алексейи Моров Василийн керта латтача бригадашца. ХIаьта хьалхла дIа а хеций. Шийце яхье баьнначе новкъосташта гIо дар, эшшача оарцагIа вахар ший керттерча декхарех цеI лерхI Кодзоева.

САГА ший болх дег чура безаш хилча масса хана из бувце безам боагIа. ЦIагIа дезала юкъе, каст-каста хьаьвхайора Закречо завод, ший новкъостех лаьца дуйцар. Укказа але деза цун Iесаг Мовлатхан а маьрца цхьана балха йолга. Из шоллагIча корпуса транспортерщица я.

Цудухьа болх хьоабича дукха дувца кIамаш хул цар. Дас, нанас ду къамаьл дIахозар берашта. БIаргагора мел бокхача безамца буец шоай болх, мишта дика зег заводе коллективо толамаш даьхача.

Мульмада шт класс яьккхача лаьркIар да волча балха отта. Де-нана раьза хилар воIо хьалхьацача наькъа. «Диканд, — аьлар Закречо, — сага закар къахьегамца дувзадения хила деза. Баьнда, аз хIанзар дIаккх хьога, Iайха лерттIа болх бергбеца нах ца а белабеш цIогIа Iепакъ. Хьона бовз заводера нах. Евлоев Камалдин, Даурбеков Мальмуд, Оздоев Адам, Моров Василий, Хамхоев Салман, Полушкин Александр — коллектива гIум а, боккха говзанчаш ба. Царца цхьана болх бе безаргба хьа, из хала да, амма сийлахьа а да».

ВоIо ихетадора дас ахар. Ховрe хала хургдолга. Амма тIеххьашка вала лоаш вацар.

Безаме тIеийцер къона болхло коллективо. ХIаравар новкъостал де гIертар Мульмада, хьехар доре, йовзийтар слесарни гIулакха къайленаш. Кастта оборудованен дика ихотаю слесарь хилар цох. ВоI баьъен долаш цIийвала вийзазар да.

Сиха чакхдаьлар шу Мухьмеда эскара вала веха ха а хьетIа эттар. Тахан мугIарера Кодзоев Советски Эскаре гIулакх деш ва. Каст-каста наькъаташ ух саьтачунгара. Цо дуец ший толамех, новкъостех. Беркал йоах заводерча болхлошта ший йоакхо арах.

«Соне дика урок хилар аз шуца даьнна шу. ЦIаьвача юхъйоагIаргва со заводе балхе — яхаш язду Мухьмеда ший хьехамчашка.

Закре раьзе ва цу дешашта. ВоIаз бехкло хургхилара белгало а из.

Вошa эскаре вала ши-вхо дикдаьлча Османе дайна дIазайтар ше Мухьмеда мелта балла ваха безам болга.

— Мегаьд, — аьлар Закречо, — кхоана цхьана гIергда вай. Кхы зIама еланзар. Але а дезацар. ЗIамигача сага хезадер ший вешийга дас даь къамаьл.

Закречоа вIалле дега а хинледацер заводе шоай династи кургъа аьнна. Цхьабакъда, тахан дика зэт цунна из ишта нийсденна. Хьаьнала къахьегаче сага уйлаш къаьге хул. Дикача нахах хьерчаш, царца оагIув болаш хул из. Ший къонгаш а ишта хилар догдоах цо.

Iуйре. Нах балха боагIа. Заводa неIарех чубоагIа Кодзой Закре, Мовлатхан, Осман, цар новкъостий — бокъонца бола болхлой.

М. ВЬЮШЕГУРОВ.

Шийтта шу да «Красный молот» завода № 17 йолча цехе И. Н. Петрова болх бу. Из газорезчик ва. Дика Iомаяьй цо ший говзал, цудухьа моллагIа чоалхане болх дикал лакха а йолаш бу Иван Иванович. Дя додац коммунистически къахьегама ударника ший задани кхоачаш ца еш.

СУРТА ТIА: И. Н. Петров.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ПЛАН ТIЕХКХОАЧАШЪЕРГЬЯ

ДIадахача шера социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах республикански производственни текстильно-галантерейни объединене карара-кара тела ЦIе байрахх енилар Экажкъонгий - Юртарча № 4 йолча филиала. Из ерригача коллектива боккха толам бар.

Мишта вIашгIехьдаьлар цар селла доккхий къахьегама толамаш даха? Цу хаттара жоп а луш филиала заведующе коммуниста Х. Зангиева аьлар:

— Сога хьаттача керттера дар да болхлой сакхетам лакха хилар, производствах дог лазар, хьадевуц тIехьа бехктокхам хетар. Тха коллектив йоккха яц, цхьа 100 сагах латт из. Баьнда, барттайна, цхьоагIо йолаш ба болхлой, шоай говзал дика йовз, тел[illegible], къахьегама дисциплина. тIайнца социалистически декхараш кхоачашдаь ца Iеш тIеххкхоачашде гIерт. Цудукъа карагIдоалаьх тха объединене шерра яьржача социалистически яхье хьалхе лелае а дика тола[illegible].

Тахан филиала коллектив хьинаре къахьегаш я. ЦхьайтталагIча пятилетка кхоалагIча шера планаш тIеххкхоачашъе лерхI болхлоша. Из цар социалистически декхараш да. Цул совгIа, укх шера а республикански ПТГО карара-кара тела ЦIе байрахх шоай коллективе юсаргхиларах тешаш ба Экажкъонгий-Юртара хIахаш тегараш.

Хьинаре къахьегарца, тегаш дола бæркъаш, неттаншта тIатувса нисеш массаза а дика тегарца белгалбаьннаб хIанаш тегараш Куриева Роза, Албогачиева Люба, Мальсагова Роза, КациевгIар РаIшати Гадимхани, ишта кхыбараш.

М. ГУРОВ.

КИЗГАНА КIАЛ КХАШ

Ленинграде дика йовзаш я из предприяти. Цун доалахьенашта — кизгайн пленкайн «теплицай кхашта» цу сахьате бIарг тIаотт аэропорт йолча оагIорахьара города чуваьлча. «Ленплодоовощхоза»агропромышленни комплекс» — аьнна йадь да объединене административни одIне фасада тIа.

— Нагахьа еана бIаьсти Iа Ленинградски тика чура керда баьцадаараш эце, башха шеко хила еаш яц хьона уж тха тейлицашкара хиларах, — йоах комплекса генеральни директора юртбоахама Iилмай кандидата Штрейс Раисас. — Оаха кхедаьд сезонашта юкъе города тийай тархеш тIа хулаш долча баьцадаарех 85 процент. Нарсийн салатен хьалхара хьувкъам чубахь оаха март бетта, тIеххьа апрель болабеннача хана чудахь жерза сибаз, хIаьта помидораш хилийта гIерт тхо май бутт хьаху лаш. Из ерригга продукци чIоагIа хоттеш я Ленинграде. ХIара денна дохьийт оаха города торгови сета 200 тонн баьцадаараш.

— Итт шу хьалхе, комплекс хьае йолаьча хана, хьувкъам дикка лоха хулар. Сен чотах алсамъяьннай баьцадаарий производство?

— Цун бахьан масеех да: цкъа - дале, чIоагIа тIаеттаеннай кизгаеи пленкаеи иIалкарча лаьттай майдаш — 22-негара 111-нега кхоачаш. ШоалагIа - дале, предприяти болх беш йолча шерашка 30 процент совгIа лакхбеннаб теплични культурай хьувкъам, хIаьта кхоалагIа-дале, иоэза лакхъеннай тха балхахой къахьегама овсарле.

Тха комплекс яр вай мехка эггара хьалха цу тайпара дола декхар — дуккха миллионаш бола нах баха город хьалха хьадоалача баьцадаараща Iелашъяра декхар хьалхашна оттадаь хиннар. ХIанз тха масалагIа дуккхача промышленни центрашта юкхе декхаш латт е декха даьннад баха нах кердача баьцадаарашца Iалашбеш дола теплични боахамаш.

— МалагIа актуальни проблемаш я хIанз укх сахьате шун боахама кулгалхоша къестае езаш яраш?

— Тхо гIерт тхоай болх смежни организацей балхаца синхронни хилийта. Масала, баьцадаараш сахха тикашна дIанхоачийтилга вIашгIехьдаккха. Еррига продукци керда йолаш из нийерашка дIакхачийта гIерташ ба юртабоахама балхахой дохкархойи санна ишта из нийераш а. Перевалочни база санна йола, продукци хьеерацтеи йохкараштен юкъе латта аввено, юкъера дIаьнкха гIерт тхо. ХIанз баьцадааращ дIакхоач уж нийерашна эггара лоацагIча новкъа — дуккхьал теплицана чура. Цу тайпара, Iура хьадаьха баьцадаараш обед деча хана е пхьер дуача хана истола тIа хул.

Теплицаштен тикаштен юкъера бувзам хила боагIача тайпара чIоагIагIа хилийтара, транспорта болх, нийса вIашгIехьбаккха, тхоай продукцена ма эшшара йола тара лаха йийзар тха. ХIанз тха кхоачам боллаш я яйга, лелаеш атта контейнераш.

— Ленинградерча Iилман учреждененаш цхьан гIулакхаш леладой-теш комплексе?

— Тха да кхойтта Iилматохкама организацеца 31 боахама договор. Iилмахой рекомендацеш практически производства ерригa оагIош чулоацаш я: баьцадаарий ассортимент шеръяр, предприяте продукци чакхъяккхар, Iан замагIа а стабильни хьувкъам чуккахьар.

Тохкамий цхьа даькъа тхоай низашца ду оаха: тха комплексе болх беш ва массехк Iилмай кандидат, я тха тхоай агрохимически лаборатори а. Къоастадаь аьлча, керттерча даькъе «тхоай кертаца» довзалу тхона шампиньонаш промышленно кхеяра гIулакх. Шампиньоний производство толашагIа хилар сенах латт аьлча, из латт теплицай цхьатаррача майда тIара цун производство баьцадаарий чул диазза кIезигагIа къахьега дезаш хиларах. Тха грибной комплекса хIара квадратни метра тIара оаха чуяхь 64—80 килограмм шампиньонаш. Селларча лакхача хьувкъамаша соидоах тха низаш — гаргарча шин — кхаь шера грибай производство цкъан ахаззен сов-ъяккха лаьрхIа да тхо.

— МалагIаш да дIахо шун агропромышленни комплекс дегIаухаргйола наькъаш?

— ХIанза чакхъяьккха даьннад тхо тхоай боахама еш хинна дикка цIенхашттара реорганизаци: ворхI теплични совхоза хьатIатехай кхы а йиъ совхоз номарний совхози баьцадаарех консерваш ю ши заводи. Тха торо хиннай хIанз тхойчул совгIча продукцена переработка е а. Заводий низалаша йиш хулийт тха бахача нахагара соми комаращи хьанийра даькъере договораш до. Оаха лаьрхIад карарча пятилетке теплични баьцадаарийи номарийи продукце производство цкъан ахаззен алсамъякхха, консерваш 30 процент дукхагIа араеца.

КертагIдаккха безам ба са, Ленинград хаддаиза кердача баьцадаарашцен иахча юртбоахама продукцецен Iалашъяр СССР Кхачан программа кхоачашъеча оаха лоаца даькъе хургхилар.

Юрий ШНИТНИКОВ,
АПН корреспондент.

БОЛХ ТОАБЕ БЕЗА ТХА

КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленуме пачхьалкхен а къахьегама а дисциплина тоалра хьанъехьа дийцар а де лерхIар а дег тIара къоабал а деш тIайийцар МагIалбикерча горбыткомбината болхлоша. Модай ательей болхлоша, цхьча цехашкарча къахьегамхоша шеай собранешка дийцад къахьегама дисциплина тоалра дешаш.

Белгалдаьккха безам ба са, тха балка тIа дукха кхоачамбоацараш нийслуш хилар. Цхьанкха дича а, юхаметтаотталургьяц зехьа йоаль балха ха. Оаха из дукха а йоаю зехьа. Дика оц тха производство вIашIехьъллккхара а цунга кийчо яра а процесс. Модай ательешка, швейни цехашка, мастерскешка болх бахьа безача тайпара дIабоцац, ший ханнахьа эшача материалашца уж Iалашъеш ца хилярах. Цу тайпара кхоачамбоацараш хургдоацаш къовсам доаттабу оаха. ХIаьта а, балха ха йоалра дукхьал из цхьа бахьан хинна Iац. ХIана а доха д тха заказчикашта гIулакх дара культура, хьадеча барзкъа дикал а ишта доха д. йиллача хана шига даккхац барзкъа. Цхьайолча ательей мастераша, закройщикаша балха тIа гIалаташ дуьлийтарах, шоай бехктокхам кхета ца барах нах латтъаш а моттигаш нийслу. Цу тайпара моттиг нийсъелар дукха ха йоацаш. МагIалбикерча модай ательe венав М. Горьке цIерагIча совхоза болхло, Деби-Юртара вокха саг М. Костоев. Ательe болхлоша цун заказ — маlача наьха костюм йистеноаккхаргья аьнна хиннад соахка октябрь бетта, бакъда, цига цинарь бутт дIаболалуш а тийга хиар. Цу тайпара гIалаташ каст-каста дуьлийт ательe болхлоша. Къаьстта а белгалбаха беза ханал хьалха балхара чууxаш бола а балха тIехьабунлаш бола а модай ательe, кога гIирс тоабеча мастерскей болхлой. Нийслу вIалла балка хьа ца ухеш лелараш, цхьацца гIулакхаш дар тха яхаш, кулгалхошкара дIабахийтар дехаш хулараш. Тха коллективе болх беш дукха кагирхой ба, цатахьа царех саг йоалаш е маьре йодаш хуле дала доагIаш дола кхо ди ду, бакъда, цар балха ца боагIаш шоашта еншафул дукха духагIа ха йоакх.

Соахка сентябрь бетта ательe къахьегамхой хIаpa дийнахьа балка хьа миlла ух хьожаш хилар тха мастер-контролер. ТIехьабисараша а балха хьа ца баьхкараша а йоаль балка ха 300 сахьат хилар. Цу гIулакхо дерзIа дIабахийтац болх, ловзъарло ю балха дикала.

Аз дакхе белгал мел даьхача кхоачамбоацараша дика хьагойт дисциплина дикка тоас езаш хилар, хIара болхлочун бехкткхам дикабе безаш хилар. Цатахьа мо бран цоь е тIехьаусе шин гIалатех жоп дала деза гIалатвъьанача.

Соахка горбыткомбинато кхоачашъянсар шера план. Оаха хьеш йола хIамаш нахa дикагIа дIахцартыар, болхлоша шоай дисциплина тоа а яь хьадеш дар дикагIа хьадоре. Алхха из да тха болх тоабергбар. ХьалхагIа хинначи тайпара латта йиш йолаш дац гIулакх.

Дисциплина тоалра хьакъехьа КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленуме дийцар ларде я лаца болх дIахобахьа лата я МагIалбикера горбыткомбината коллектив. ХIаьта, ишта шера план ханал хьалха кхоачашъе я хьожаргъя.

С. АБИЕВ.
МагIалбикка горбыткомбината вокхагIвоаза инженер.

МОСКВА. Къаьнарча музыка ансамбль хьаьа СССР Пачхьалкхен академически Доккхача театра артисташа. Цо кийчъяьй нагтахьа мара лекхаш йоацача Фаши, Бала, Бомарье, Вивальде, Бортнянске, Березовсье произведеней программа. Коллектива кулгалхо ва концертмейстер Р. Володарский.

Артисташа репетици я балха тIара шоаш дукхьа болча хана. Цар шерра юкъекхувл керда опыт — творчестве эргальнкха тоаяра исполнителашта шерра торо луш йола сакъердаме камерни ансамблаш хьехиньай тIехьарча шераш. Доккхача театра оркестраш. Уж я скрипачий, виолончелистий, оркестра солистий, камерни оркестра ансамблаш, ударни инструментий ансамбль, кхьйола коллективаш. Цар балхо теша ду музыканташ коллективни музицироване тайп-тайпарча формашка бовла, шоаш санна кхы боацаш концертни номераш программаш хьае чIоагIа гIерташ уж хилара. Цу тайпара лекхар шийна хьалхашка оттаду Доккхача театра къаьнарча музыка ансамбло.

СУРТА ТIА: ансамбла артисташ (аьрдехьара аьттехьа) А. Ю. Поплавский (флейта), А. Н. Соловьев (фагот), Г. П. Керенцев (гобой), В. А. Власов (клавесин), А. Н. Саблин (контрабас), А. М. Еспиов (виолончель), Е. Ю. Ожогин (альт), А. П. Киров (скрипка), Р. Н. Володарский (скрипка).

А. КОНЬКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

Юртара школа: вахари проблемаши

ХЬЕХАРХО А ХЬЕХАМЧА А

Кердача Редантера барх1шера школа хьалхагIа детсад хиннача цIагIа я, цудухьа дIамига а цун классаш, готта я коридораш, бетонии я шенъюкъ. Хеттача бесса болх дIабахьа цу гIулакхаш дикка новъьврле йоь а, дика ловзаш я из школа интернациональни, атеистически, кхыйола идейни а политически кхетама а болх дика беш хиларца. Из дика гучадоакх школерча тойтара этагапес а. Хьалтеха доакх «Алгоритм», «Мала хила безам ба?», «Биолог», «Комсомольски вахар» яха газеташ, «Дешар а къахьегам а вIашьюкхе дахаш да», «Цар лорадаьд Даьхен сий», «Вай юрта маякаш» яха фотостендаш, дешархонта кхетам луш йола кхыйола материалаш. Шоай болх бовлаш, цуних дика кхеташ хьаьнала къахьегамхой ба школера хьехархой а. Царех цхьанех лаьца дувца безам ба са. На я нулевойн цхьоалагIчен классай хьехархо Мурзабекова Дауда Тамара. ЯлхактталагIа шу да цо школе хьехархочун болх бу. Цун мар Оздоев Алхаста Муса а ва хьехархо — химий. Ер пхийтталагIа шу да цо из болх бу а. Хьаьнала дезал ба цал царех юртахошк а коллегашка а. Дика кхетаж болаш, сабаре бераш да цар кIаьнки йиIиги. Уж шакхе а ялхлагIча классе дешаш ба. Бакъда, кIаьнк цхьа шун ах шун йиший дIамагIа валг я, цунца цхьаня дешо а ваха, деша а дика дешаш, кхета а дика кхеташ хьавоагIа.

Тамаре дувц:

— Цхьаболчара-м оала ма оалий, дIамига долча хана дена из е вож болх безаш, из болх караберъабе лаьрхIа дир тхо. Сона-м гайх хьехархо хилийтар фу дар хац. Боккъалдар аьлча, сай хьехархой массала а дукха безаш хиннай со, шоай предмет дика хьехаш болча хьехархоех хьоган. МоллагIа болх айса бойт а, Iомаеш йола урок я цар ца шоай предмет хьехаш санна безам тIабодаш, дикагIа Iомае гIерташ...

...ХьатIаьттар 1967 шу. Яьккха яьлер цхьайтта класс. Цу хана Грозненски педучилище болх беш яр юртацкарча школашка хьехархой ца тоьандаь хьайийлла, лаьрхIа юкъера образовани луш йола курсаш. Уж курсаш а яьха. Тамарех хул хьехархо.

— Цу хана дена дукха ха дIалхай, бакъда, цхьа са дег чу еса ац йиса караляьца професси сона дегаlъьйна, — яхаш дувц Тамаре.

Тамаре методике дац беранта шиаш уьттаелга. Уж уьттаелга цу тайпарча дIамигача берашта харцахьа хIама лерхI цо.

— Аз хьехаш дараш дIамига бераш да, — йоах цо. — Нулевойн цхьоалагIчен классашкара бераш. Шийна оттаьъ шиъ повза, цунах кхета хьаьнъал дIахахачан бера. Цудухьа цуьга дIахайта дега шийта хеттача урокех лаьца из жоп дала хоьш хила везийта, из кера шийга дIадуьйер. цIагIа Iомаде аьйна шийна дIаделнйар деша, Iомаде, ца хоир тхога а цIагIа а дIахатта. Лоацца аьлча, ца мец долчох дIанхетаде, цун бехктокхам айбе ца бовзаш хила ца Iомаве. Сога хаьттача, сона ца никъ нийсагIа а бакъахьа а хет. ХIанзалца аз хьабевача хьехархочуя лаьца тIа ца харц хиина моттиг я шийсъенниац сона...

Сел чIоагIа гIалъяха шийе балхах лаьца Тамарес дувц а, цуьга ладуьгIачо дика кхетаду цун болх атта боацара. Кхычахьа санна Тамаре хьехархой наьхьа тIа а шийсъеннай тайп-тайпара холонаш. атта доаца. Цаха «хала» оала бераш, цар оамал тоаяре, вахаре дорха а харцахьа а боацаш хьалкхебара цариц дикка гайп-тайпарча формаех бола болх бе безаш бараш. Царех цхьанех лаьца дувцаргда вай, цун цIи а ца йоаккхаш. кIанa из ше дезала да, хьинаре къахьегамхо ва. Цун дас шоллагIа саг йоалаль хиинай. Цу хана дена Iаламате чIоагIа хувцаелар кIаьнка оамал; яхаш дуьц хьехархочо; школе хьа ца ухаш дешара тIехьаувла волавелар из, масарех ца теша ваьлар. Цуна шийца пхьаь къамаьл деш, дик-дикагIа доли бераш оарцагIа даьха, царга из хьоастийташ, кхьдар дайташ, царга ца шоашта юкъе оэийташ, цIанкха цхьаь цо вутийташ. дIабаьнчар хьехархочо шиэ берашна цхьана цу кIаьчка кахана хиина цатешам. Дукха ха ялалехьа дикагIа деша изьлар кIаьнк, юхь тIа велар даьлар цуьна, берий ловзарашта юкъе дакъа дувца ваьлар из.

Цхьаь ваI хьехархо вайнавац сона ше хьехаш долча берий дайх-ноанoex Тамарас санна доккхал деш, уж хеставеш. Боккъалдар аьлча, Тамаре хьадувцачох дика нах ба цун дешархой дай-ноаной. МоллагIа мероприяти чакхдоаккхаьа берашта хилча бакъахьа дар цо царга дIаьнна хIама хьаллоац цар.

цхьашкара цун лаьа тIо хе оарцагIа бода.

Бераш нравственно цIена долаш, эха-эдел долаш, эстетически сакхетам лакха болаш кхедара хьинаре къахьегамхочо. Школе чакхйоалаш мел йолча общественни мероприятешка дакъа лоац цо ший дешархоша цхьана. Цу мероприятешта эшача костюмашна, кхийнота хIинжашца даьша, ноаношка Iаланну шоай бераш.

Тамара я а я вай кхийна о кхийнай Узбекистане. Цун на дика хов узбекий мотт, дово цар халеш, халхараш. Цу республикех цун надах лаьцa дувц цо шай дешархошта. Цхьадола цар иллеш, халхараш Iомадаьд цо берашта. Цудухьа СССР хьахинна 60 шу дизара хIара союзни республика дикагIа хьахьовкара деталь школе чакхъьяхча конкурсе октябряташта юкъе хьалхара моттиг яьккхар Тамаре классашкарча дешархоша. Къаьстта хоза лир бераша «Дустлик» («ДоттагIал») яха узбекий халхар. Даьккхар «Седкъий долча гIо вай» яха илли. Чулоацам а ший кайпара хоза кхетам луш ба цу илле. Седкъий долча гIо вай, йоах цо, уж седкъий сигалара хьа а дена иаха совгIата дIалургда вай. Ишта хIа мага долча хана деза бераш нах а халкъаш а деза, цар дукха даха, цар араз бахьан къовсам доаттабе. Хоза кхиаьлар цо «Тха Илвич», «Хьоне сона, массанена цаш машар», «МоллагIа бале я, безаме бола къахьегам» яха уголокаш. Дешархошта дика кхетам луш да «Яхад укх хIамай цIераш» яха ловзар и. Цу ловзаре хьагойташ йолча хIамай цIераш Iомаю хьехархочо берашта гIалгIай а эрсий а меттала. Да цун класс кхы цхьаькха а дика хIама. Из я «Тахан вай урок» яха, хIара дена хIана дин яьнна, вахаре хулаш кепайоазо хьагойташ йола керда материалаш юкъеккхуваш хувцаш кердайоахаш кийчъеш йола стенд. Цо луш кхачан программа кхоачашъеча цар даьна, цхьаоны хьегача хьих лаьца. Iомаду бераш маьхх, илат лораде, цар хьурмат де, дувц тIом болча хана, а ца чакхбаьннанчул тIехьагIа а илат а маькх а цо тоьаш цаха мел хало лайнай, сага дунен тIа эггара чIоагIлагIа эшар, эггара чIоагIагIа кхом беш лораде дезар илат долга.

Б. АБАДИЕВ.

ХАЛКЪА—ТОВАРАШ

Калинински производственни кога гIирса объединение «Красная Звезда» яхача кимрски кога гIирса фабрика марка тIалаттача изделей ассортимента юкъе я 250 совгIа модель. Царна юкъе я хоза товш йола аьхкий юхаю туфлеш, полиуретанови айраш дола кхалнехьа иннаьъ хоза берий кога гIирс, маIача наьха ботинкаш, монтажникашта, альпинисташта, парашютисташта лаьрхIа кога гIирс. Къаьстта чIоагIа хьердаш ба кроссови кога гIирс. 1983 шера из цкъан ахаззен дукхагIа арахецаргба.

СУРТА ТIА: художникаш-модельераш Г. Ю. Блинови (аьттехьара вар) А. В. Семенови кимрски кога гIирс хьахьокхаш ба.

А. ОВЧИННИКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

МАРКАШ

АЗОВСКИИ IАЬРЖАЧЕИ ФОРДИЙ МАЯКАШ

1982 шера сентябре ший 150 шу дизар белгалдаьккхар Iаьржачи Азовскии фордий акваторей гидрографически службо. Цу юкъа сийрда оагIош кIезига яьъьяц цо даймехка форда наькъий историена юкъе. Дукхача даькъе малкий балхаца ювзаенна я служба. Из теркал а даь СССР бувзама Министерства соахка 29 декабре Iаьржачи Азовскии фордий малкий сурташ тIа а долаш пхе маркаш латта сери арахиицар. Из хьаслялу Севастопольски порта гарга кхоачачa лагIа доархIаме навигационни хьожорг а хиния латтача Херсонски маяка суртаца. Из егIай 1816 шера. 26 метр лакха я ца гIала, цунна бихьхе тIа фанара хьисапеча боккхача гIирса чу оттаьай эггара тоалашагIа йола сердалца болх беш йола оптически аппарат. Маяка сердал 16 миль гаьна йода.

ДIахо а маьхаx арахецаш я Одесса порта гаьна йоацаш аьгIача Воронцовски маяка сурт тIадола почтови знак. Из 1862 шера егIай. ТIом болча хана геттара йохаль хиннай маяка гIала. 1931 шера юха хьалъяьй из, хIаьта 1966 шера реконструкци яьй цунна. ХIанз из 19,5 метр лакха, фанара хьисапе гобаьккха кхагай гIирс а болаш чона цилиндрически гIала я. Цун сердал 13 миль гаьна йода.

КхоалагIча марка тIа да малхбузенгахьара «бухте гIолла чакх а ваьнна Новороссийске кхоачавеш йодча Новороссийски «створа хьалхашцахьарча маяка сурт. Из 1897 шера егIай. Геттара йохаль дIаьньккъа хиннай из Сийлаль — боккха Даймехка тIом болча хана. Эггара тIехьагIара реконструкци яьй, мадарра аьлча керда хьальий маяк 1972 шера. Цун гIала моакхал санна цIоагIача зеленобетонах хьалъяьй, цилиндрически колонна хьисапе лакхерча даьхъаца гобаьнкха кхагай гIирс а болаш 11,3 метр лакха я гIала. Цун сердал 10 миль гаьна йода.

Цхьаькха тайпа маркаш тIа я Темрек яхача портана гIабоагIа никъ кемашта гойташ йола Темрюкски маяк. ТIема хана доxадаь гIирсаш хиннача метте хIанз хьалъяьй гIалей малчо техничесни здании, служебни корпусаши чуIэ цIеношш. ГIала 14 метр лакха я, сердала гаьнал — 20 миль. Сери чакхйоал Iаьржача форда Бугско — Днепровско — Лимански Канале Днепровски лимана малхбузехьарча створа маяка сурт тIадолча маркаца. Цу створа маякаша Iалашду Николаеви Херсони яхача порташка ахача кемала кертдечарех цхьан говна чу гIолла кемаша кхерам боцаш никъ беца. Марка тIара маяк хьалъяьй 1954 шера. Форда тIара хьал бистача гIирса лакхал — 32 метр. ГIалий лакхерча майдан тIа оттаьй створни сердалоя оптически аппарати маяка болх электроэнергеца Iалашбеш йола ветроэлектрически станцаш. 8 миль гаьна йода сердал. Маркай сери кийчъяьр художник Ю. Бронфенбренер ва.

П. МИНАЕВ.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

«ПРОМТОВАРЫ» яхача объединене № 59 йолча комиссиони тика дIахойт цIенача тхах даь метр яьнна дола. 50 шу хьалха култашца даь а деладаь а дола кIувсаш тика чу хьачуэцаш хилар. КIувсаш хьачуденначоа бокъо лу машинаца даь кIувсаш эца. Цу хьакъехьа ца кхетар хатта мегаргда тика чу укх адресагIа: г. Грозный, Терешковай цIерагIа улица, 5.

«Промтовары» яха объединени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

27 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

II ПРОГРАММА

28 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

II ПРОГРАММА

РАДИО

27 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

28 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

II ПРОГРАММА

Хаоттам

Тахан республике гIоллея Грозней кIезиг — дукха моржаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилей фегара температура республике —2 —7, Грозне —3 —5 градус йолаш хилеи тарлу.

Кхоана моржаш а йолаш, цхьайолча хана лоа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсана —14—19, дийнахьа —2 —7 градус йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ШКОЛЕРЧА БИБЛИОТЕКА ГIУЛАКХАШ

Наггахьа школа хургьяц вай республике, ший библиотека йоацаш. Бакъда, цхьа долча даькъе эца ма боагIара пайда эцац библиотекаех школашка, бе боагIача тайпара бац библиотекараша шоай болх. ДукхагIболча библиотекарашта хет хьачудена бер дIа а яздаь цунна книжка дIаделча ший дехар чакхдаьлча мо. Алхха из марэ шоаш кхы болх бе декхарийла боацаш мо. ХIаьта, каст-каста го йиш я болх бе безача хана къайла латташ йола школера библиотекаш.

Укх деношка, ваха хилар со Назрановски района массехк школа библиотекашка.

Наьсар-Кертерча № 1 йолча юкъерча школа библиотека къайла латтар. Из къайла хилара бахьан хаттача, школа директора Л. Х. Берсановас аьлар:

— Ши сахьат даьлча делкъийга хIама даа йода из, кхоь даьлча укхаза хургья библиотекарь йола Л. М. Тугаева.

— Делкъийга шиъ даьлча из чуухе, библиотека цаIарга перерыв 13 даьлча дена 14 сахьат даллалца я аьнна хIана яздаьд? — хетт аз директорга.

— Из ишта яздаь дале а шиъ даьлча мара чуйодац из, — жоп делар сона.

ВанагI, из ишта хилча цу библиотека цаIарга доалача каькатилга тIа язьяь ха хувца мегац-те библиотекаре, из-м дукха хала хIама а миччад? Из хийцача чувенача сага а моттаргдац библиотека болх а ца беш къайла латт аьнна.

ДиъалагIча сахьатах хьайиллар библиотека, йирча сурт дар цу чу хиннар. Книжкай гувпаш латтар харцахьа а бакъахьа а ний тIа Iоттадаь. Цу чу-м кораберг дацар эшаш дола книжка, кхьаккха лостам боацача цу библиотеке сагийна Iохайна эоагIавалар яр-кх йоккха тамаш. Книжкаш чулоаттаду дукха йоккха йоаца цхьа шкаф мара яцар библиотеке, бакъда, из ах яьсса яр. Ий тIа дадача книжкаех цхьадараш дIачуоттаде мегаргдац-те цу чу? Керда хьадена книжкаш а латтар библиотеке. Бакъда, берашта уж дIадовзийташ «Керда книжкаш» яха выставка, е уголок-м яцар.

Ер дешара шу дIадолалолча дена библиотекара кийчъяь цхьа читательски конференци, книжкай выставка, цун обзор хиннаяц школе.

Кхыча тайпара сурт дар сопа Назранерча № 4 йолча школе дайнар, хоза нийслаь латтар полкаш тIа книжкаш. «Керда книжкаш», «Атеиста гIонна», кхыйола уголокаш кийчъяьр. Библиотеке Iоттальд книжкаш цу чу дешарашта лаьрхIа истолаш. ХIаьта, библиотекарь йола Султыгова Хада чуийна болх беш яр сайрийна ялх сахьат даьлначa хана а. Библиотекара кулга кIала яр ше бIарча дешара шера болх бе безача мероприятей план. Дукха болх бу цо «Атеист» яхача кружока членашца доклад кийчъеш.

Ишта со ваха хьалар Назранерча № 2 йолчеи Наьсар-Кертерча № 2 йолчеи школашка. Цу шинна а школа библиотекаш къайла яр. Библиотекараш Л. Н. Тамбиеван Е. М. Марзиеван цIагIа сецаб аьлар сога. Хьалхарьяр бер дамогаш хилараха шоллагIъяр шо могаш боацаш хилараха.

Дешархошта кхетам луча балха юкъе боккха доархIам болаш я библиотекаш. Цудухьа школера дешара процесс вIаштIехьаьккхара санна тIахьожам доаттабе беза цар балха а.

С. АРЧАКОВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктонхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-56-87; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-56-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ03024. «Грозненский рабочий» издательства типографи. Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 438.